

Mia Kumpulainen
Noora Stadius

Omahoitaja sijoitetun nuoren elämänhallinnan tukena

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

31.10.2014

Tekijä(t) Otsikko	Mia Kumpulainen, Noora Stadius Omahoitaja sijoitetun nuoren elämäntilanteen tukena
Sivumäärä Aika	44 sivua + 3 liitettä 31.10.2014
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori Riikka Harju Lehtori Soile Bergström
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisena Naulakallion lastenkotiin sijoitettujen nuorten elämäntilanteen näyttäytyy, sekä miten tärkeä henkilö omahoitaja on nuorten elämäntilanteen kannalta. Halusimme selvittää nuorten kokemusten perusteella, millä keinoin omahoitaja on tukenut nuorten elämäntilanteen ja miten elämäntilanteen tukemisessa on onnistuttu.</p> <p>Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen tutkimus. Keräsimme aineiston haastattelemalla viittä Naulakallion lastenkodin nuorta. Nuoret olivat iältään 16-17-vuotiaita ja jokaisella heistä oli ollut sama omahoitaja vähintään vuoden. Aineistonkeruun menetelmänä käytimme teemahaastattelua. Teemoina olivat omahoitajasuhde, minäkuva ja itsetunto, persoonallisuus sekä elämäntilanteen tunne. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.</p> <p>Tulosten perusteella sijoitettujen nuorten elämäntilanteen on melko hyvä. Omahoitaja on nuoren elämäntilanteen kannalta tärkeä henkilö, mikäli nuori kokee suhteen omahoitajaan läheiseksi. Omahoitajan ja nuoren välisen suhteen läheisyys vaikuttaa oleellisesti siihen, millä mahdollisuuksilla omahoitajalla on nuoren elämäntilanteen tukea. Mikäli suhde on läheinen, nuori ottaa omahoitajan tarjoaman avun ja tuen paremmin vastaan ja käyttää tätä aktiivisemmin psyykkisen työn apuna. Läheisyyden saavuttamisessa avainasemassa ovat henkilötekijät, eli se, miten hyvin nuoren ja omahoitajan persoonallisuudet kohtaavat.</p> <p>Omahoitajan olisi hyvä keskustella nuoren kanssa siitä, mitkä asiat elämäntilanteen vaikuttavat ja miten elämäntilanteen tunnetta voisi parantaa. Vastaavasti olisi tarpeen keskustella myös siitä, mitkä asiat vaikuttavat elämäntilanteen heikentävästi. Selkeämmän minäkuvan saaminen edesauttaisi nuoren identiteetin kehitystä ja sitä kautta vahvistaisi nuoren elämäntilanteen tunnetta.</p>	
Avainsanat	elämäntilanteen, omahoitaja, lastenkoti, nuoret

Author(s) Title	Mia Kumpulainen, Noora Stadius Key Worker's Role in Supporting the Coping of Young People Placed in Children's Home
Number of Pages Date	44 pages + 3 appendices 31 October 2014
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructor(s)	Riikka Harju, Lecturer Soile Bergström, Lecturer
<p>The purpose of our final thesis was to examine the life coping of young people placed in Naulakallio children's home, and to find out how important a key worker is in terms of young people's coping. We wanted to find out, based on young people's experiences, how the key worker has supported their coping, and how the key worker has succeeded in this task.</p> <p>The study was carried out as a qualitative study. The data was gathered by interviewing five young people living in Naulakallio children's home. The interviewees were aged between 16 to 17 years old. The interviews were carried out as theme interviews. The themes were the relationship between the key worker and the young person, self-image and self-esteem, personality, and coping in life. The analysis was carried out by classifying the data into different themes.</p> <p>The results showed that the young people placed in Naulakallio children's home are coping relatively well. The key worker is an important person in terms of young people's coping, provided that the young person experiences the relationship between them as close. The closeness of the relationship between the young person and the key worker determines what kinds of chances the key worker has in supporting the young person. If the relationship is close, the young person is more willing to accept the key worker's support and utilizes it as means of psychological coping. The personal chemistry between the key worker and the young person is essential in forming a close relationship.</p> <p>The key worker should discuss the factors affecting life coping with the young person, and how to improve the coping ability. Furthermore, it is important to bring about factors that weaken one's coping ability. Acquiring a clearer self-image supports the young person's identity development, and hence improves coping.</p>	
Keywords	life coping, key worker, children's home, young people

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lastensuojelu	3
2.1	Lastensuojelulaki ja sijaishuolto	3
2.2	Naulakallion lastenkoti	4
2.3	Omahoitajuus työmenetelmänä	5
3	Elämänhallinta	8
3.1	Elämänhallinta käsitteenä	8
3.2	Jaottelu sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan	9
3.3	Elämänhallinnan tunteeseen vaikuttavia tekijöitä	10
3.4	Elämänhallintakeinot	15
3.5	Nuoruuden elämänhallinnalliset haasteet	17
3.6	Omahoitajan keinot nuoren elämänhallinnan tukemiseksi	18
3.7	Elämänhallinnan tunteen kehittyminen	19
4	Tutkimuksen toteuttaminen	20
4.1	Tutkimustehtävä	20
4.2	Aineiston keruu	22
4.3	Aineiston analyysi	22
4.4	Tutkimuksen eettisyys	24
4.5	Tutkimuksen luotettavuus	26
5	Tutkimustulokset	33
6	Johtopäätökset	38
7	Pohdinta	40
	Lähteet	43
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko	
	Liite 2. Haastattelukutsu	

1 Johdanto

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä kasvaa tasaisesti muutaman prosentin vuosivauhtia, ja samalla kasvavat nopeasti lastensuojelun sijaishuollon kustannukset. Lastensuojelun sijaishuollon rakenteellinen muutos saattaa johtaa siihen, että laitoksia rakennetaan lisää. Rakenteellisista ja taloudellisista syistä johtuen on tärkeä tutkia lastenkodeissa tehtävän kasvatus- ja hoitotyön käytäntöjä ja laatua. On välttämätöntä kiinnittää huomiota lastenkotityön jokapäiväisiin työkäytäntöihin ja rutiineihin arjen taitojen ja sosiaalisten taitojen oppimisen ympäristönä sekä niihin ammatillisiin kasvatuksen ja ohjauksen työmenetelmiin, joilla lastensuojelullisiin ja kasvatuksellisiin haasteisiin ja tavoitteisiin pyritään vastaamaan. (Timonen-Kallio 2007: 51.) Sijoitetulle nuorelle tulee tarjota hoitoa eikä vain säilöä tätä laitokseen. Hoitoa tulisi tarjota nuoren tarpeita vaativasti, joten on olennaista, että myös nuorten ääni saataisiin kuuluviin heitä itseään koskevissa asioissa.

Pyrkimystä elämänhallinnan tunteeseen voidaan pitää yhtenä ihmisen perustarpeista, sillä yksi ihmisen suurimmista turvattomuuden lähteistä on hallitsemattomien ja ennakoimattomien vastoinkäymisten pelko. Ihminen tarvitsee tunteen siitä, että hän pystyy omilla ratkaisuillaan vaikuttamaan elämänsä kulkuun. Itsetunnon ja itseluottamuksen peruselementti on ihmisen usko mahdollisuuteen vaikuttaa omaan elämäänsä. Elämänhallintaa voidaan pitää eräänlaisena tämän ajan tilauksena, sillä nyky-yhteiskunnan yksilön korostaminen, lisääntyneet suoritusvaatimukset, määräaikaisten työsuhteet ja jatkuva epävarmuuden tunne, työelämässä lisääntyneet paineet ja kiire sekä ennakoimattomat muutokset saavat aikaan sen, että ihmisen mahdollisuudet suunnitella ja ohjata elämäänsä vähenevät tai joidenkin kohdalla katoavat kokonaan. (Keltikangas-Järvinen 2000: 27-29.) Kokemus siitä, että voi itse vaikuttaa elämäänsä, luo ihmiselle turvallisuuden tunnetta, ja näin ollen elämänhallintaa voidaankin pitää merkittävänä osana yksilön hyvinvointia.

Elämänhallintaa tarvitaan päivittäin, niin isoista kuin pienistäkin haasteista selviytymiseen. Elämänhallinnan merkitys korostuu vakavampien vastoinkäymisten, kuten rakkain ihmisen menetyksen tai omaa terveyttä tai turvallisuutta uhkaavien kriisien yhteydessä, mutta myös arkipäiväiset haasteet vaativat lukuisiin eri selviytymiskeinoihin tukeutumista. Elämänhallintaan vaikuttavat muun muassa aiemmat elämäkokemukset, persoonallisuus, minäkuva ja itsetunto, psyykkiset selviytymiskeinot, sosiaalinen tuki,

omaksutut tiedot ja taidot, sekä elinolosuhteet ja niiden puitteissa olemassa olevat todelliset vaikutusmahdollisuudet. Kyky selviytyä vaikeuksista vaihtelee sen mukaan, millaisia voimavaroja ihmisellä on käytössään. Voimavarojen ollessa vähäiset, pienikin vastoinkäyminen voi muodostua ylitsepääsemättömäksi esteeksi.

Lastensuojelun piirissä olevat nuoret ovat usein altistuneet traumaattisille kokemuksille. Epävakaat kasvuolosuhteet eivät ole luoneet hyvää pohjaa elämänhallinnalle. Toki voidaan myös ajatella, että rankat olosuhteet ovat opettaneet sellaisia selviytymistaitoja, joita turvallisen ja tasapainoisen lapsuuden kokeneille nuorille ei ole kehittynyt. On kuitenkin selvää, että lapsuudessa koetun vuorovaikutuksen eroista johtuen nuorilla on hyvin erilaiset lähtökohdat elämänhallintaan. Lapsuuden kokemukset eivät kuitenkaan automaattisesti määrää sitä, miten hyvin elämässä pärjää aikuisena, sillä elämänhallintaa voi itse harjoitella ja kehittää. Sitä voidaan myös opettaa ja vahvistaa monin keinoin. Lastenkotiin sijoitettujen nuorten kohdalla omahoitajalla on tässä tärkeä rooli. Omahoitaja voi tukea nuoren elämänhallintaa muun muassa vahvistamalla hänen minäkäsitystään ja itsetuntoaan, toimimalla psyykkisen selviytymisen tukena, ja opettamalla erilaisia elämänhallintataitoja. Kun nuori luottaa omaan kykyynsä selviytyä, hän uskaltaa asettaa itselleen tavoitteita ja ottaa haasteita vastaan, eivätkä arjen vastoinkäymiset saa liian suuria mittasuhteita.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisena tutkimuksen kohteena olevaan lastenkotiin sijoitettujen nuorten elämänhallinta näyttäytyy, sekä miten tärkeä henkilö omahoitaja on nuoren elämänhallinnan kannalta. Halusimme tuoda esiin nuorten kokemukset suhteestaan omahoitajaan ja omahoitajan roolista elämänhallintansa kannalta. Omahoitajan merkitystä nuoren elämänhallinnan kannalta tarkasteltiin elämänhallintaan vaikuttavien tekijöiden, kuten minäkuvan ja itsetunnon, sekä psyykkisten selviytymiskeinojen kannalta. Pyrimme selvittämään, miten aktiivisesti omahoitaja on huomioinut edellä mainitut seikat esimerkiksi nuoren kanssa käymissään keskusteluissa. Opinnäytetyömme tavoitteena on parantaa sijoitettujen nuorten saamaa ohjausta ja kasvatusta omahoitajan työskentelyn osalta siten, että se mahdollisimman hyvin tukisi heidän elämänhallintaansa.

Omahoitajuus on lastenkodeissa yleisesti käytetty työmenetelmä, jonka tarkoituksena on vastata lapsen tai nuoren yksilöllisiin tarpeisiin. Elämänhallinnalla tarkoitetaan ihmisen uskoa siihen, että hän voi itse vaikuttaa elämänsä kulkuun ja muuttaa olosuhteita itselleen suotuisammiksi. Työssämme olemme keskittyneet erityisesti niin sanottuun

sisäiseen elämänhallintaan, eli ihmisen kykyyn selviytyä erilaisista paineista ja vastoin-käymisistä käsittelemällä omia tunteitaan ja ohjaamalla reaktioitaan niin, etteivät tun-teet hallitse ihmistä, vaan ihminen tunteitaan.

Opinnäytetyömme toteutettiin yhteistyössä Naulakallion lastenkodin kanssa. Tutkimus-aineisto kerättiin haastattelemalla viittä Naulakallioon sijoitettua 16 - 17-vuotiasta nuor-ta. Aineisto analysoitiin käyttäen teemoittelua. Tulosten perusteella haastateltujen nuor-ten elämänhallinta näyttäytyy suhteellisen hyvänä, mutta itsetuntemukseen liittyvät seikat osoittautuivat nuorille haastaviksi. Omahoitajan tärkeyteen nuoren elämänhallin-nan kannalta vaikuttaa merkittävästi se, miten läheinen omahoitajan ja nuoren välinen suhde on. Mikäli nuori kokee suhteen läheiseksi, hän vastaanottaa omahoitajan tar-joaman avun ja tuen mielellään, ja näin ollen omahoitajalle avautuu paremmat mahdol-lisuudet nuoren elämänhallinnan tukemiseen. Omahoitajan ja nuoren välisen suhteen ollessa läheinen, nuori myös itse aktiivisemmin hakee omahoitajalta tukea haasteita kohdatessaan. Läheisyyden saavuttamisessa ratkaisevaa on nuoren ja omahoitajan persoonallisuuksien yhteensopivuus. Johtopäätöksenä toteamme, että omahoitajatyös-kentelyssä tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota nuoren itsetuntemuksen lisäämi-seen sekä omahoitajan ja nuoren välisten henkilökemioiden toimivuuteen.

2 Lastensuojelu

2.1 Lastensuojelulaki ja sijaishuolto

Suomen lastensuojelulain mukaan lapselle on turvattava oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, sekä erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla. Vanhempia tukevat heidän kasvatustehtävässään viranomaiset, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa. Viranomaisten tulee ohjata lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin riittävän varhain, jotta ongelmiin voidaan puuttua hyvissä ajoin ennen kuin ne pahenevat. Ensisijaisena tuki-muotona ovat avohuollon tukitoimet. Mikäli lapsen edun mukaista hoitoa ei pystytä avohuollon tukitoimin järjestämään, lapsi voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa perheen ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin.

Huostaanottoon päädytään silloin, kun lapsen kasvuolot tai lapsi itse vaarantavat vakavasti lapsen kehitystä tai terveyttä. Huostaanotto on siis viimesijainen keino turvata lapsen hyvinvointi. Avohuollon toimenpiteiden riittämättömyys sekä sijaishuollon tarve tulee perustella hyvin ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. (Taskinen 2010: 89.)

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuollon tulee taata lapsen turvallinen ja tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, ja se tulee toteuttaa lapsen yksilöllisiä tarpeita kunnioittaen. Kunnan tulee järjestää lapselle tarpeen mukaista sijaishuoltoa perhehoitona, laitoshoidona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Laitoshuoltoa tulee järjestää silloin, kun lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Lastensuojelulaitoksiin lukeutuvat lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit sekä vastaanottokodit. (STM 2012.) Se kunta, jossa sijaishuollon tarve ilmenee, vastaa sijaishuollon kustannuksista.

2.2 Naulakallion lastenkoti

Suomen lastensuojelulain mukaan lapselle on turvattava oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, sekä erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla. Vanhempia tukevat heidän kasvatustehtävässään viranomaiset, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa. Viranomaisten tulee ohjata lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin riittävän varhain, jotta ongelmiin voidaan puuttua hyvissä ajoin ennen kuin ne pahenevat. Ensisijaisena tukimuotona ovat avohuollon tukitoimet. Mikäli lapsen edun mukaista hoitoa ei pystytä avohuollon tukitoimin järjestämään, lapsi voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa perheen ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin.

Huostaanottoon päädytään silloin, kun lapsen kasvuolot tai lapsi itse vaarantavat vakavasti lapsen kehitystä tai terveyttä. Huostaanotto on siis viimesijainen keino turvata lapsen hyvinvointi. Avohuollon toimenpiteiden riittämättömyys sekä sijaishuollon tarve tulee perustella hyvin ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. (Taskinen 2010: 89.)

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuollon tulee taata lapsen turvallinen ja tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, ja se tulee toteuttaa lapsen yksilöllisiä tarpeita kunnioittaen. Kunnan tulee järjestää lapselle tarpeen mukaista sijaishuoltoa perhehoitona, laitoshoidona tai

muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Laitoshoitoa tulee järjestää silloin, kun lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Lastensuojelulaitoksiin lukeutuvat lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit sekä vastaanottokodit. (STM 2012.) Se kunta, jossa sijaishuollon tarve ilmenee, vastaa sijaishuollon kustannuksista.

Naulakallio tarjoaa yksilöllistä ja yhteisöllistä kuntouttavaa, pitkäaikaista hoitoa ja huolenpitoa lapsille, joilla on koulunkäyntivaikeuksia, häiriökäyttäytymistä sekä sosiaalista sopeutumattomuutta. Hoidolla on psykodynaaminen viitekehys, johon tukeutuen pyritään havaitsemaan lapsen erityisyys ja huolenpidon tarve lapsen henkilöhistoriasta käsin. Hoidossa on käytössä omahoitajasuhde, jonka tarkoituksena on tarjota nuorelle henkilökohtainen korjaava ihmissuhde. (Naulakallion lastenkodin hoitoprosessi.)

Lastensuojelun tulee aina olla suunnitelmallista, ja suunnitelmallisuutta tukevat erilaiset hoito- ja kasvatussuunnitelmat (Känkänen & Laaksonen 2006: 32). Naulakallion lastenkodissa jokaiselle nuorelle tehdään hänen tarpeidensa mukainen hoito- ja kasvatussuunnitelma. Suunnitelman tarkoituksena on määritellä nuoren hoitoa ja kasvatusta tukevat tavoitteet sekä keinot niiden saavuttamiseksi. (Naulakallion lastenkodin hoito- ja kasvatussuunnitelma.) Suunnitelman voi laatia nuoren omahoitaja tai osaston vastaava hoitaja yhdessä osaston muun työryhmän kanssa. Myös laitopsykologi osallistuu hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimiseen.

2.3 Omahoitajuus työmenetelmänä

Kirjallisuudessa sekä tutkimuksissa omahoitajasta käytetään samassa merkityksessä myös käsitettä omaohjaaja. Opinnäytetyömme kohteena olevassa Naulakallion lastenkodissa käytössä on kuitenkin vakiintunut ilmaisu omahoitaja, joten pitäydymme tässä käsitteessä.

Omahoitajuus on lastenkodeissa yleisesti käytettävä työmenetelmä, jonka pyrkimyksenä on vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Omahoitajan työ koostuu hoito-, kasvatus- ja ohjaustyötä, ja siihen liittyy monen tasoisia tehtäviä aina arjen asioiden hoitamisesta tunnesuhteen muodostamiseen omahoidettavan kanssa. Omahoitajan osaamisvaatimukset ovat periaatteessa kaikille samat, vaikka koulutustausta tuo kunkin omahoitajan toiminnassa esille erilaisia painotuksia. (Timonen-Kallio 2007: 71.)

Lastensuojelun piirissä olevat lapset ovat usein altistuneet traumaattisille kokemuksille, jotka ovat useimmiten liittyneet vanhempien päihteiden käyttöön, väkivaltaisuteen, mielenterveysongelmiin ja/tai kyvyttömyyteen huolehtia asianmukaisesti lapsen hoidosta. Traumaattisille kokemuksille altistuneilla lapsilla ilmenee pulmia tunne-elämän alueella, kiintymyskäyttäytymisessään, sekä muilla kehityksen osa-alueilla. Vaikka kiintymysstrategioiden (turvallinen, välttelevä, ristiriitainen tai jäsentymätön kiintymyssuhde) tiedetään olevan suhteellisen pysyviä ja ylisukupolvisia, on turvattomasti kiinnittyneen ihmisen mahdollista saada korjaavia kokemuksia ja eheytyä. Parhaat edellytykset eheytymiseen ovat pysyvissä, arkisissa läheissuhteissa. Lastenkotiin pitkäaikaisesti sijoitettujen lasten ja nuorten tapauksessa tällaisen eheyttävän suhteen voi tarjota omahoitaja. (Välivaara 2010: 2.) Ideaalitapauksessa sijoitetun lapsen tai nuoren suhde omahoitajaansa jatkuu katkeamattomana läpi koko sijoituksen ajan.

Omahoitajan tehtävänä on tarjota lapselle korvaava kiintymyssuhdemalli, jossa lapsi voi kokea vähintään arjen ennakoitavuuteen liittyvää turvallisuudentunnetta. Jotta lapsi voisi saada korvaavaa kokemusta kiintymyssuhteesta, on omahoitajan työnä oikeasti ja aidosti kiintyä lapseen. Omahoitajan on kyettävä tunnetasolla tunnistamaan ja kohtaamaan lapsen tarpeet sekä vastaamaan niihin. (Kiiskinen & Eskelinen 2010: 20.) Vain turvallisessa ja pysyvässä hoitosuhteessa hoitaja voi kiinnittää tarpeeksi huomiota lapsen yksilöllisiin tarpeisiin (Karppinen 2000: 16). Näin ollen vasta sitten kun on vietetty tarpeeksi aikaa yhdessä ja lapsi kokee tullessa kuulluksi, luottamus kasvaa. Tätä kautta lapsi saa korjaavia kokemuksia, jotka kannattelevat elämässä pitkälle. Lisäksi hoitaja saa paremman käsityksen siitä, kuka lapsi oikeastaan on. Intensiivinen korjaava kokemus auttaa lasta eheyttämään sisäistä toimintaansa ja tämä toiminta ajan kanssa rakentaa hermostoverkkoja, jotka vahvistavat lasta yhä eheämpään suuntaan ja positiiviseen käsitykseen itsestään (Sinkkonen 2006: 42). Mikäli omahoitajasuhteessa ei mahdollistu lapsen kiintyminen omahoitajaansa, jää omahoitajuuden yksi keskeisimmistä tehtävistä – korjaavien kokemusten tarjoaminen – täyttymättä (Simola 2012).

Omahoitajan työ vaatii sosiaalipedagogista osaamista ja työorientaatiota. Ranne (2005: 18) toteaa, että sosiaalipedagoginen ammatillinen orientaatio edellyttää aina tiettyä yhteisöllisyyttä, yksilöiden ja ryhmien sosiaalisten taitojen kasvattamista. Sosiaalipedagogiikan keskiössä on pedagoginen suhde, jossa kasvatus- ja ohjaustyö tapahtuu (Timonen 2007: 60). Kurjen (2002: 119) mukaan pedagoginen suhde perustuu ”autenttiseen dialogiin, jossa jokaisen ihmisen persoonallista arvokkuutta ja autonomiaa kunnioitetaan.” Tämän dialogin avulla ihminen etsii elämänsä sumusta ja tekee itse siihen

liittyvät valintansa. Häntä tulee tukea erityisesti kokemustensa vastaanottamisessa ja niiden pohdiskelevassa arvioinnissa niin, että hän tulee samalla kykenevämmäksi ottamaan vastuuta arkipäivästään, yhteisöstään ja yhteiskunnastaan. Dialoginen pedagoginen suhde ja siihen liittyvä rakkauden ulottuvuus ovat kasvun tukemisen lähtökoh- tia (Timonen-Kallio 2007: 60). Freire (1996) korostaa nimenomaan rakkautta aidon dialogin tärkeimpänä edellytyksenä. Välittäminen ja sitoutuminen ihmisiin mahdollista- vat kohtaamisen tasaveroisessa hengessä. Kasvatuksen ominaisuus perustuu siis kasvattajan ja kasvatettavan väliseen pedagogiseen suhteeseen, jonka tulee olla aito, vuorovaikutuksellinen ja dialoginen. Kasvattaja on ensisijaisesti kasvatettavan kasvun palveluksessa välittäen hänelle arvoja, jotka tekevät elämästä mielekkään ja merkityk- sellisen (Hämäläinen & Kurki 1997: 88-89). Pedagoginen suhde herättää nuoren tietoi- suuden, haastaa häntä kasvuun ja muutokseen, kirvoittaa kasvuprosessit esiin ja tuot- taan uudenlaista elämänorientaatiota. Tämä johdattaa nuorta itsekasvatukseen, ja tie- dostamaan mahdollisuuksia, joita hänellä on vaikuttaa elämänsä kulkuaan. (Hämäläinen & Komonen 2003: 31.)

Timonen-Kallion (2003) tutkimuksen mukaan omahoitajatyö näyttäytyy usein "vain" arkisena puuhailuna ja arjen elämisenä. Tämä johtuu siitä, että työn dokumentointi ja arviointi on sattumanvaraista. Työntekijöiden aika lasten- ja nuortenkodeissa on tärkein resurssi, jonka käyttöä pitää harkita huolellisesti. Suhtautuminen yksilölliseen työsken- telyyn nuoren kanssa riippuu yksittäisen työntekijän ammatillisuuden lisäksi myös siitä, minkälainen käsitys lasten ja nuorten asemasta työyhteisössä vallitsee. Mikäli identi- teettityö ja nuorten itsenäisyyden tukeminen on keskeinen osa yhteisön perustehtä- vää, siitä huolehtiminen nähdään jokaisen työntekijän velvollisuutena.

Täysi-ikäisyyttä lähestyvän nuoren kohdalla omahoitajasuhteessa korostuvat korvaa- vien kokemusten tarjoamisen sijaan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Omahoitajan tehtävänä nuoren itsenäistymisprosessin ohjaajana on visioida, asettaa haasteita, ky- syä, rohkaista ja tehdä yhteenvetoja tavoitteena nuoren "oman polun" löytäminen. Omahoitajalla on merkittävä rooli yksilöllisessä työskentelyssä, jossa keskeistä ovat nuoren yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä yhdessä oman työntekijän kanssa koettu oppiminen ja edistyminen. (Timonen-Kallio 2007: 64.)

3 Elämänhallinta

3.1 Elämänhallinta käsitteenä

Elämänhallinnalla tarkoitetaan ihmisen uskoa siihen, että hän voi itse vaikuttaa elämänsä kulkuun ja muuttaa olosuhteita itselleen suotuisammiksi. Toisin sanoen, kokeeko ihminen voivansa itse ohjata elämäänsä vai kokeeko hän elämän olevan joukko sattumanvaraisia tapahtumia, onnen ja epäonnen vaihtelua. Korkean elämänhallinnan omaava henkilö uskoo voivansa omilla ratkaisuillaan ja toimillaan vaikuttaa asioihin ja siihen, mitä hänelle tapahtuu. Tällöin hän tuntee myös olevansa vastuussa elämästään. Hänelle ei jatkuvasti satu vahinkoja, vaan hän kokee olleensa huolimaton tai arviointeensa tilanteita väärin. Hän asettaa päämääriä ja miettii, miten niihin voisi päästä. Kokiessaan ulkopuolelta tulevat paineet liian suuriksi, hän muuttaa elämäntilannettaan: joko tavoitteitaan tai toimintatapojaan. Sen sijaan matalan elämänhallinnan omaava henkilö uskoo, että hänen elämäänsä ohjaavat sattuma, muut ihmiset tai tapahtumaketjut, joihin hän ei voi itse vaikuttaa. Hänen mielestään bussit tulevat liian myöhään pysäkillle ja sen vuoksi hän myöhästyy. Muut ihmiset aiheuttavat hänelle vaikeuksia, syyttävät häntä turhaan ja arvostelevat häntä väärin. Onnistuminen johtuu sattumasta, epäonnistumisen huonosta onnesta. (Keltikangas-Järvinen 2000: 42-43.)

Elämänhallinnassa on pitkälti kyse ihmisen tavoitteellisesta toiminnasta. Ihminen pyrkii asettamaan itselleen tavoitteita, joko konkreettisia ulkoisia tavoitteita tai psyykkisiä, oman mielen ja ajattelun hallintaan liittyviä tavoitteita. Tavoitteen asetettuaan ihminen sitoutuu sen tavoitteluun, ja jos tavoite on realistinen, todennäköisesti myös saavuttaa sen. Tämä lisää ihmisen uskoa omiin kykyihinsä ja mahdollisuuteensa hallita elämäänsä. Elämänhallinnan voi nähdä koostuvan sellaisista henkisistä voimavaroista, jotka auttavat hallitsemaan elämän eri osa-alueita, kuten opiskelua, työtä, terveyttä, elinolosuhteita ja sosiaalisia suhteita. (Keltikangas-Järvinen 2008: 255-256.) Myös itsekontrolli ja itsekuri ovat osa elämänhallintaa, vaikka Keltikangas-Järvisen (2000: 45) mukaan ne on länsimaisessa elämänhallintakeskustelussa sivuutettu. Hän kritisoi myös sitä, kuinka länsimainen käsitys elämänhallinnasta edellyttää ihmisen toimivan ja ratkaisevan asiat aina rationaalisesti, vaikka myös emotionaaliselta pohjalta tehdyt ratkaisut voivat johtaa tasapainoon ja elämäntyytyväisyyteen (Keltikangas-Järvinen 2000: 46).

Elämänhallinta vaihtelee elämänalueesta ja tilanteesta riippuen. Joku saattaa esimerkiksi hallita työnsä erinomaisesti, mutta ihmissuhteita ei lainkaan. Toisaalta hallinnan tunne saattaa vaihdella myös eri aikoina. Joskus saattaa tuntua, että kaikki sujuu täysin suunnitelmien mukaan, kun taas toisinaan mikään ei tunnu onnistuvan niin kuin toivoisi. (Keltikangas-Järvinen 2000: 43-44.) Toisen ihmisen elämänhallintaa arvioitaessa on otettava huomioon myös henkilön todellinen elämäntilanne. Esimerkiksi nuoren kuvaillessa tulevaisuudensuunnitelmiaan ja aikomustaan lähteä ulkomaille opiskelemaan, suunnitelmat saattavat vaikuttaa määrätietoisilta ja hyvää hallintaa osoittavilta, kunnes selviää, että häneltä on jäänyt peruskoulu kesken (mt. 48).

3.2 Jaottelu sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan

Elämänhallinnasta puhuttaessa tehdään usein jako sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Ihminen pyrkii ratkaisemaan eteensä tulevat ongelmat joko muuttamalla ulkoisia olosuhteita, tai mikäli tämä ei ole mahdollista, omaa suhtautumistaan ongelmaan (Heiskanen 1997: 288.) Ongelman ratkaisuun pyrkiminen ulkoisia olosuhteita muuttamalla on ulkoista elämänhallintaa, kun taas oman suhtautumisen muuttaminen on sisäistä elämänhallintaa. Raitasalon (1995: 73) mukaan sisäisestä elämänhallinnasta on kyse silloin, kun ihminen pyrkii omien tunteiden, havaintotoimintojen ja mielikuvien käsittelyn avulla selviytymään kokemistaan paineista ja niiden aiheuttamasta ahdistuksesta. Ulkoinen elämänhallinta sen sijaan viittaa Raitasalon mukaan ihmisen pyrkimykseen vaikuttaa sellaisiin ulkoisiin seikkoihin, kuten omaan elintasoon ja muihin olosuhdetekijöihin niin, että ne paremmin vastaisivat hänen omia tavoitteitaan ja tarpeitaan. Ulkoinen elämänhallinta on välineellistä käyttäytymistä, jonka myös muut ihmiset voivat havaita, vaikkeivät välttämättä ymmärtäisikään sen päämääriä (Raitasalo 1995: 61). Ulkoinen elämänhallinta siis liittyy jonkinlaiseen käytännön toimintaan kun taas sisäinen elämänhallinta tapahtuu ihmisen mielessä.

Roos (1987) kuvailee ulkoista elämänhallintaa ihmisen kykyä ohjata elämäänsä sukupuolen, sukupolven, koulutuksen, ammatin ja sosiaalisen statuksen suomilla avuilla. Sisäisellä elämänhallinnalla hän sen sijaan viittaa joustavaan sopeutumiskykyyn, mikä saa alkunsa lapsuuden kasvatusilmapiiristä, ja mitä voi oppia elämän vaativissa tilanteissa. Roosin mukaan sisäinen elämänhallinta kasvaa niukoissa ja haastavissa elä-

mänolosuhteissa. Ulkoinen elämäntapa taas on urbaanin elämäntavan synnyttämä ”helppo” hallintatapa, jolloin ihminen nojautuu ulkoisiin avuihin, kuten sosioekonomisen aseman antamiin mahdollisuuksiin. Tämä johtaa Roosin mukaan siihen, että onnistumisen julkisivun näyttäminen on tärkeämpää kuin todellisen sisäisen elämäntavan saavuttaminen.

Keltikangas-Järvinen (2008: 257) nostaa esiin saman näkökulman toteamalla, että elämäntavassa on korostettu liikaa ulkoisia menestyksen merkkejä sisäisen tasapainon kustannuksella. Hän korostaa, etteivät ulkoiset merkit kerro paljoakaan ihmisen henkisestä tasapainosta ja voimavaroista. Ulospäin näkyvä menestys ei useinkaan ole yhteydessä sisäiseen onneen. Keltikangas-Järvisen (2008: 267) mukaan sisäinen elämäntapa on ennen kaikkea sisäistä autonomiaa, eli itsenäisyyttä omilla päätöksillä, sekä kykyä käsitellä ongelmia omassa mielessä niin, etteivät ne tuota stressiä ja käänny sitä kautta somaattisiksi sairauksiksi tai mielenterveysongelmiksi. Ihmisen kyky hallita tunteitaan sen sijaan, että tunteet hallitsevat häntä, on keskeinen ja tärkeä osa elämäntapaa (Keltikangas-Järvinen 2000: 80).

3.3 Elämäntavallisten tunteeseen vaikuttavia tekijöitä

Elämäntavallisten kokemukseen vaikuttavat monenlaiset ihmisen sisäiset ja ulkoiset tekijät. Sisäisiä tekijöitä ovat henkilön minäkäsitys, itsetunto ja persoonallisuus. Ulkoisiin tekijöihin lukeutuvat muun muassa toiset ihmiset ja yhteiskunta, elinolosuhteet, varallisuus, sekä vapaa-ajan määrä. (Raitasalo 1995: 69-70.)

Elämäntavallisten tunteiden perustana on itsensä tunteminen. Keltikangas-Järvisen (2000: 15) mukaan ”Ennen kuin ihminen voi hallita elämäänsä, hänen täytyy tietää, mitä hän elämältään toivoo ja mitä hän tavoittelee. Hänen täytyy ymmärtää, miksi hän arvostaa tiettyjä asioita ja miksi hän itse on sellainen kuin on.” Jos ihminen ei tunne itseään, hänen minänsä on jatkuvasti uhattuna ja hän on ulkopuolelta tulevien muotivirtausten johdateltavissa ja avuton omilla ratkaisuisaan. Ihmisen itsetuntemusta kuvaa käsite minäkäsitys. Se tarkoittaa ihmisen kokonaiskäsitystä itsestään: millainen hän mielestään on, millaisia kykyjä, taitoja ja luonteenpiirteitä hänellä on, mitä hän arvostaa ja tavoittelee, miten toimii ja ajattelee (mt.101). Fyysinen minäkäsitys, kehonkuva, on ihmisen kuva omasta ruumiistaan, josta riippuu suhtau-

tuminen muun muassa omaan ulkonäköön (Raitasalo 1995: 69). Korpisen (1978: 18) mukaan minäkäsitys koostuu asenteista ja arvostuksista, joita yksilöllä on itseään kohtaan, sekä havainnoista, joita hän on tehnyt itsestään ympäristöstä saamiensa vihjeiden pohjalta. Aho (1996: 15) jakaa ihmisen minäkäsityksen kolmeen osaan: reaalinäkäsitykseen, joka kuvaa ihmisen käsitystä itsestään, ihanneminäkäsitykseen, joka kuvaa sitä, millainen ihminen haluaisi olla, sekä normatiiviseen minäkäsitykseen, joka on ihmisen käsitys siitä, millaisena muut häntä pitävät.

Minäkäsitys on yhteydessä moneen eri tekijään, kuten opiskelun mielekkääksi kokemiseen ja koulumenestykseen, ammatinvalintaan, omakohtaisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin sitoutumiseen, suoritusmotiveihin, sekä käyttäytymisongelmiin (Luopajarvi 1995: 57). Keskeisin osa henkilön minäkäsityksestä rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi henkilö, jota jatkuvasti kehutaan älykkääksi, alkaa pian pitää sitä totena. Toisaalta ihmiset joutuvat myös oppimaan ja päättämään joitakin piirteitä epäsuorasti. (Schneider 1976: 334.) Muiden ihmisten palaute esimerkiksi ulkonäöstä, ikätoverien hyväksyntä sekä koulu- ja urheilumestys määrittävät nuoren minäkäsitystä. Päätyminen tiettyyn sosiaaliseen asemaan, esimerkiksi lukioon tai ammattikoulutukseen, ja myöhemmin tiettyyn ammattiin, luo pohjaa sille, mitä nuori ajattelee itsestään. (Nurmi ym. 2006: 143.)

Itsetunto on osa ihmisen minäkäsitystä, ja myös sillä on paljon merkitystä elämänhallinnan kannalta. Itsetunto on minäkuvan laadullinen arvio, eli käsitys siitä, onko "minä" hyvä vai huono. Itsetunto on sitä parempi, mitä enemmän positiivisia piirteitä ihminen itseensä liittää. Negatiivisten ominaisuuksien määrän ollessa suurempi kuin positiivisten, itsetunto on huono. Hyvän itsetunnon omaava ihminen näkee elämänsä tärkeänä ja ainutlaatuisena, luottaa itseensä, ja arvostaa itseään heikkouksistaan huolimatta. (Keltikangas-Järvinen 2000: 101-102.) Hyvä itsetunto voi antaa yksilölle keinoja, joiden avulla hän kokee hallitsevansa elämäänsä. Hyvään itsetuntoon kuuluva itseluottamus vaikuttaa elämänhallintaan, sillä se vaikuttaa siihen, paljonko ihminen uskoo voivansa ratkaisuillaan vaikuttaa omaan elämäänsä ja siihen, miten hän kokee hallitsevansa tulevia asioita ja ongelmia. Ihminen, jolla on hyvä itsetunto, uskaltaa asettaa itselleen korkeitakin tavoitteita ja ottaa haasteita vastaan. Hyvän itsetunnon omaavat ihmiset myös torjuvat tai vähättelevät negatiivisia kokemuksia. Itsetunnon heikot sen sijaan reagoivat negatiivisiin kokemuksiin voimakkaasti, ja koska heillä ei ole samanlaisia keinoja käsitellä negatiivisia

kokemuksia, niiden merkitys on heille suurempi. (mt. 47-48.) Itsetuntoa voidaan arvioida pitkälti sen mukaan, paljonko pettymyksiä ihminen kestää ja miten hyvin hän kykenee jatkamaan elämää tai aloittamaan alusta niiden jälkeen (mt. 137).

Hyvään itsetuntoon kuuluu myös itsearvostus siinä mielessä, ettei anna toisten tietoisesti loukata itseään vaan rohkenee puolustautua. Myös kyky arvostaa muita ihmisiä liittyy hyvään itsetuntoon. Itsetunnoltaan vahva ihminen kykenee näkemään toisen ihmisen osaamisen ja antamaan tälle arvoa ilman että kokisi tätä uhkaksi. Itsetunnon puute aiheuttaa toisten ihmisten vähättelemistä ja kritisoimista. Hyvään itsetuntoon kuuluvat myös yksilölliset päämäärät, itsenäisyys ja riippumattomuus muiden mielipiteistä. Ihminen ei jatkuvasti pohdi, mitä muut hänestä ajattelevat, eikä hän tee valintojaan sen perusteella, mitä muut arvostavat. (mt.103-105.)

Itsetunto kehittyy kokemusten ja havaintojen kautta. Se koostuu onnistumisen elämyksistä tai vastaavasti koetuista pettymyksistä. Myös muilta ihmisiltä saatu palaute vaikuttaa itsetuntoon, mutta toisin kuin minäkäsitys, itsetunto ei ole riippuvainen muiden ihmisten osoittamasta arvostuksesta tai omien saavutusten määrästä. Toisilta saadut kehut ja kiitokset toki tekevät itsetunnolle hyvää, mutta saavutettu itsetunto säilyy ihmisen omienkin havaintojen varassa. (Keltikangas-Järvinen 2000: 120-123.) Nuoren, kuten aikuisenkin itsetuntoon vaikuttaa tunne siitä, että lähellä on ihmisiä, jotka hyväksyvät hänet sellaisena kuin hän on, ymmärtävät häntä, arvostavat häntä vain hänen itsensä takia, ja pitävät hänestä hänen negatiivisista piirteistään huolimatta. Näin ollen itsetuntoa voidaan myös "antaa" kaikenikäisille, kunhan vain ihminen ja hänen suorituksensa pidetään erillään toisistaan. Ihminen voi vaikuttaa itsetuntoonsa myös itse muun muassa asettamalla vaatimustasonsa itselleen sopivaksi. Näin hän voi tietoisesti huolehtia siitä, että hän onnistuu mahdollisimman monissa asioissa. Hän voi myös korostaa mielessään onnistumisiaan ja mitätöidä epäonnistumisiaan, sekä pyrkiä irti suorituskeskeisyydestä ja etsiä niitä elämäna alueita, joissa hän on hyvä. (mt.132-133.)

Itsetunto koostuu erilaisista osa-alueista. Yleinen itsetunto tarkoittaa ihmisen itsearvostusta ja tunnetta siitä, että on yhtä hyvä kuin muut, sekä uskoa mahdollisuuksiinsa ylipäänsä selviytyä elämästä. Suoritusitsetunto perustuu ihmisen omiin suorituksiin. Se vaikuttaa siihen, miten hyvin ihminen uskaltaa ottaa vastaan haasteita, sekä miten hän luottaa kykyynsä oppia ja suoriutua vaativistakin tehtävistä.

Sosiaalisen suosion tunne on myös yksi itsetunnon osa-alueista. Se muodostuu ihmisen luottamuksesta siihen, että hän osaa toimia sosiaalisissa tilanteissa, ja että hänellä on ystäviä, jotka pitävät hänestä. Myös läheisimpiin ihmisiin kohdistuva itsetunto erotetaan omaksi itsetunnon alueekseen. Se tarkoittaa ihmisen tunnetta siitä, että hänellä on läheisiä ihmisiä, ja hän on itse näille ihmisille ainutlaatuinen ja korvaamaton. (mt. 106.) Itsetunnon heikkoutta yhdellä osa-alueella kompensoi vahvuus toisella osa-alueella. Esimerkiksi suoritusitsetunnon ollessa heikko, ihminen voi silti kokea itsetuntonsa hyväksi muiden osa-alueiden paikatessa tätä heikkoutta.

Lapsuudessa koettu vuorovaikutus on erittäin tärkeää itsetunnon kehitykselle. Itsetunnon perusta muotoutuu sen mukaan, miten lapsen perustarpeeseen olla hoivattu ja rakastettu vastataan (mt. 120). Usein on niin, että heikkoitsetuntoinen nuori ei ole saanut kaipaamaansa hoivaa ja rakkautta, ja siksi hän ei osaa arvostaa itseään eikä luottaa itseensä. Myöhempi käytös on tämän puutteen jatkuvaa paikkaamista. Se ilmenee muun muassa voimakkaana itsekeskeisyytenä. Itsetunnoltaan heikko ihminen voi pystyttää itselleen itsevarmuuden kulissin puuttuvan itsetunnon peittämiseksi ja hoitamiseksi. (Yhdessä oppiminen osana lasten ja nuorten itsetunnon kasvua).

Ihmisen persoonallisuus on myös elämänhallintaan vaikuttava tekijä. Persoonallisuudella tarkoitetaan tunteiden, motiivien, viettien, tarpeiden, arvojen, minän ja kykyjen kokonaisuutta, jonka varassa ihminen toteuttaa elämäänsä (Raitasalo 1995: 70). Esimerkiksi negatiivisen tunnetyylin omaavat ihmiset kokevat muita enemmän kärsimystä ja tyytymättömyyttä, ovat itseään tarkkailevia ja keskittyvät miettimään epäonnistumisiaan ja puutteitaan, kiinnittävät yleensä huomiota ympäristön negatiivisiin piirteisiin ja ovat tyytymättömiä itseensä ja elämäänsä. Positiivisen tunnetyylin omaavilla ihmisillä sen sijaan on yleistynyt hyvinvointitunne, he tuntevat itsensä tehokkaiksi ja kokevat herkästi positiivisia tuntemuksia. (mt. 41.) Myös ongelmien kasautumisen osasyynä voi olla persoonalliset piirteet. Yksilöiden persoonallisuuspiirteet ja taipumukset vaikuttavat muun muassa siihen, millaisiin tilanteisiin ja ihmissuhteisiin ajaututaan ja hakeudutaan, miten erilaisiin tilanteisiin reagoidaan, miten suhtaudutaan ristiriitatilanteisiin ja auktoriteetteihin, sekä siihen, millaisiin asioihin kiinnitetään huomiota. Sopeutumis- ja vuorovaikutusongelmiin ovat yhtey-

dessä muun muassa aggressiivinen tai vetäytyvä käyttäytyminen. (Rönkä 1997: 161.)

Ihmisen elämässä on paljon myös sellaisia yksilön ulkopuolisia tekijöitä, jotka vaikuttavat hänen elämänsä ja sitä kautta muodostuvaan elämönhallinnan tunteeseen. Keltikangas-Järvisen (2000: 44) mukaan elämönhallinnan tunne on ympäristön palautteesta syntyvä kokemus. Elämönhallinnan tunteeseen vaikuttavia ulkoisia tekijöitä ovat muun muassa sosiaalinen ympäristö ja yhteiskunta. Ne antavat ja rajoittavat yksilön mahdollisuuksia hallita elämäänsä. Ympäröivä yhteiskunta ja yksilölle läheiset ihmiset usein odottavat tietynlaista käytöstä ja toimintaa ja nämä odotukset saattavat vaikuttaa yksilön toiveisiin ja haluihin jopa tiedostamatta. Tällöin yksilö ei itse täysin hallitse elämäänsä, vaikka kokemus siitä voi olla vahva ja ulkopuolelle näyttää siltä. Erilaiset vaatimukset ja toiveet, joita yksilöön kohdistetaan, voivat perustua myös eri instituutioissa vallitseviin traditioihin, asetuksiin tai lakiin. Nämä voivat toimia yksilön toimintaa mahdollistavina ja rohkaisevina, mutta toisaalta ne voivat myös estää tai kieltää joitakin toimintoja. Yhteiskunnan ja kulttuurin asettamat ihanteet ja rajoitukset voivat olla vahvastikin ristiriidassa ihmisen omien toiveiden ja päämäärien kanssa, mikä aiheuttaa elämönhallinnan tunteen kokemiselle keskeisen haasteen. (Nurmi 2003: 260.)

Myös henkilön elinolosuhteet, varallisuus, vapaa-ajan määrä, aiemmat päätökset ja valinnat, sekä yllättävät tai oman vaikutuspiirin ulkopuolella olevat elämäntapahtumat vaikuttavat hallinnan kokemukseen. Mikäli ihminen kokee elämässään paljon sellaisia negatiivisia tapahtumia, joihin ei ole itse pystynyt vaikuttamaan, syntyy kokemus elämän hallitsemattomuudesta. (Heikkonen & Välikangas 2011: 23.) Elämönhallinnan tunne on siis aina myös yhteydessä tosiasioihin. Näin ollen ihmisen elämönhallintaa tulisi arvioida hänen sen hetkisen elämäntilanteensa valossa ja kysyä, onko hänellä siinä tilanteessa oikeasti mitään mahdollisuutta vaikuttaa elämäänsä. (Keltikangas-Järvinen 2000: 44.) Opitulla avuttomuudella tarkoitetaan jatkuvien itsestä riippumattomien ulkoisten paineiden ja epämiellyttävien tilanteiden aiheuttamaa avuttomuuden tunnetta ja motivaation puutetta, jotka aiheuttavat sen, että ihminen arvioi olevansa kykenemätön tekemään mitään omien ongelmiensa ratkaisemiseksi (Raitasalo 1995: 71).

Antonovskyn (1990) teorian mukaan sisäisen hallinnan ja koetun hyvinvoinnin ehdonä on se, että ihminen voi ymmärtää ympäristöään ja sen tapahtumia. Jotta tämä olisi mahdollista, ulkoisten järjestelmien ja niiden toiminnan tulisi olla ihmiselle riittävän selkeitä, johdonmukaisia ja ennakoitavia. Ympäristön hallittavuuden kokeminen on luottamusta siihen, että ihminen joko omatoimisesti tai jonkun luotetun henkilön tai ryhmän välityksellä tuntee voivansa vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Jotta ihmiselle sisäistyisi käsitys ympäristön hallittavuudesta, hänellä täytyy olla mahdollisuus saada kokemuksia tuloksellisesta vaikuttamisesta ympäristöönsä kehityksensä varrella. Tässä tärkeää on se, että ihminen osaa mielessään yhdistää omat ratkaisunsa ja toimintatapansa niiden lopputulokseen, jotta hän huomaa itse aikaansaavansa lopputuloksia (Keltikangas-Järvinen 2000: 60).

3.4 Elämäntakeinot

Ihmisellä on useita erilaisia keinoja ylläpitää elämäntakeinon tunnettaan. Heiskanen (1997: 282) mukaan elämäntakeinossa käytetään kolmea erilaista elämäntakeinon säätelypiiriä: psyykkistä työtä, ihmissuhteita, sekä mielen ja kehon yhteistyötä. Psyykkisestä työstä käytetään eri lähteissä eri nimityksiä, mutta kaikissa on kyse samasta asiasta. Heiskanen kuvailee psyykkistä työtä sellaisiksi mielikuviksi, ajatuksiksi, tunteiksi, sisäisiksi ponnisteluiksi ja motiiveiksi, joita käytämme selviytyäksemme ongelmista ja vaikeuksista tai valmistautuessamme johonkin tärkeään tapahtumaan. Sen avulla pyritään poistamaan mielipaha, pettymys ja suru, sekä ylläpitämään psyykkistä tasapainoa. Psyykkistä työtä tehdään päivittäin, kun käsitellään arjen haasteita ja pettymyksiä, mietitään elämälle tavoitteita, opiskellaan tai haaveillaan. Psyykkisen työn keinoihin kuuluvat lukuisat erilaiset psyykkiset puolustusmekanismit ja selviytymiskeinot. (mt. 282.)

Psyykkiset puolustusmekanismit ovat pääosin tiedostamattomia, minää suojelevia ajatusten, tunteiden ja käyttäytymisen reaktiomalleja, joiden avulla vältetään ahdistuneisuuden, syyllisyyden, epämiellyttävien impulssien, sisäisten ristiriitojen ja uhkien kokemuksilta. Puolustusmekanismien avulla ihminen säätelee omaa mielentilaansa ja käyttäytymistään ylläpitääkseen psyykkistä tasapainoaan ja elämäntakeinon tunnettaan. (Raitasalo 1995: 70.) Puolustusmekanismeihin lukeutuvat muun

muassa henkistä tuskaa aiheuttavan asian kieltäminen, selittely tai torjunta, tavoittelun mutta saavuttamattoman asian arvon kieltäminen, omien negatiivisten tunteiden heijastaminen toisiin ja heidän syyttäminen, itsensä syyllistäminen kaikesta, sekä fantasioiminen. Puolustusmekanismit ovat sisäsyntyisiä ja kytkeytyvät päälle "automaattisesti" silloin, kun ihminen kokee minänsä olevan uhattuna. (Heiskanen 1997: 283-285.)

Toisin kuin psyykkiset puolustusmekanismit, selviytymiskeinot eivät ole sisäsyntyisiä vaan niitä joutuu etsimään, kokeilemaan ja kehittämään läpi elämän. Selviytymiskeinot tähtäävät joko ongelman ratkaisemiseen, tai mikäli ongelman ratkaiseminen ei ole mahdollista, ongelmasta aiheutuvien negatiivisten tunteiden käsittelemiseen. Ongelmien ratkaisuun pyritään käytännön toimien avulla, odottamalla ja harjoittamalla, sekä käyttämällä sosiaalista tukea. Puhumalla mieltään askarruttavista asioista muiden kanssa ihminen pyrkii saamaan uutta tietoa ongelmastaan ja palautetta ajatuksistaan. (Heiskanen 1997: 288.) Sosiaalisen tuen käyttäminen edellyttää, että ihminen uskaltaa pyytää apua ja ottaa sitä vastaan.

Jos ihminen kokee, ettei ongelmaa ole mahdollista ratkaista käytännön toimin, hän pyrkii käsittelemään ongelmasta aiheutuvia negatiivisia tunteita ja lievittää sitä kautta pahaa oloa. Tunteiden käsittelyyn tähtävinä selviytymiskeinoina käytetään tunteiden purkamista esimerkiksi itkemällä, huutamalla tai kiroamalla, sekä etäisyyden ottamista tapahtuneeseen siten, että koitetaan olla ajattelematta sitä liikaa ja ottamasta sitä liian vakavasti. Myös itsekontrollia, oman vastuun hyväksymistä, ongelman välttämistä tai kieltämistä, huumoria, sekä ongelman merkityksen arvioimista uudelleen käytetään selviytymiskeinoina. (Heiskanen 1997: 286-288.) Kaikki näistä keinoista auttavat ihmistä mukautumaan tilanteeseen. Ihmiset tukeutuvat kuitenkin myös sellaisiin selviytymiskeinoihin, jotka ehkäisevät heidän mukautumistaan tapahtuneeseen. Näihin keinoihin lukeutuvat muun muassa passiivinen toivominen, itsesyyttely, muiden syyttäminen, katkeruuteen juuttuminen, todellisuuden torjuminen tai kieltäminen, sekä sosiaalisista kontakteista vetäytyminen. Elämäntilanteen kannalta oleellisinta olisi vahvistaa mukautumista edistäviä selviytymiskeinoja ja heikentää tai poistaa mukautumista ehkäiseviä keinoja. (mt. 292-296.)

Psyykkisen työn ja sosiaalisen tuen lisäksi ihminen käyttää elämäntilanteen hallintakeinona myös mielen ja kehon yhteistyötä. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun ihminen

syö suruunsa, puristaa kiukusta kätensä nyrkkiin, lähtee lenkille selvittämään ajatuksiaan tai käy kuntosalilla kestääkseen henkisiä paineita. (Heiskanen 1997: 283.)

3.5 Nuoruuden elämänhallinnalliset haasteet

Nuoruuteen liittyy erityisenä haasteena vanhemmista tai muista huoltajista irtautuminen ja itsenäistyminen. Nuoren on kehityttävä omaksi persoonakseen, jolla on omia mielipiteitä, asenteita ja mieltymyksiä. Jotta nuori voisi itsenäistyä, hänen täytyy päästä eroon häntä vallassa pitävistä henkilöistä ja asetelmista. Tämä ei yleensä onnistu ilman vihanpurkauksia tai pitempiä aikaista vihoittelua, jotka näkyvät joko avoimesti tai kytevät pinnan alla. Viha liittyy tyypillisesti tilanteisiin, joissa valtaa jaetaan tai rajoja piirretään uudelleen. Nuori alkaa ottaa valtaa yhä enemmän omiin käsiinsä, mikä merkitsee muutosta elämän kuvioihin ja asetelmiin. Hän haluaa itse määrätä ainakin osan elämänsä tavoitteista ja sisällöstä. Tästä voi syntyä ”valtataisteluita”, jotka saattavat koetella nuoren ja hänestä huolehtivien aikuisten välejä. Kyse on siitä, kuka saa jäsentää ja ohjata nuoren elämää. Vastuulliset aikuiset pyrkivät tietysti pitämään huolta nuoresta, mutta toisaalta päätösvaltaa tulee luovuttaa yhä enemmän nuorelle itselleen. Itsenäistyvä yksilö haluaa päättää itse, ja mikäli kehitys menee normaalisti, hän myös alkaa hallita aiempaa itsenäisemmin omaa elämäänsä. Suhteet toiseen sukupuoleen auttavat usein nuorta itsenäistymään ja hakeutumaan ehkä uhmakkaastikin pois vanhempien vaikutuspiiristä. Nuoren mieli rauhoittuu ajan kuluessa osin itsestään, kunhan aikuiset vain jaksavat riittävästi keskustella, asettaa kohtuullisia rajoja ja sietää nuoren vihoittelua. (Turunen 2005: 120-128.)

Nuoret haluavat pohtia ja tunnustella omia mahdollisuuksiaan. He haluavat, että joku ottaisi vakavasti heidän hurjimmatkin unelmansa. Aikuisen näkökulmasta ne voivat olla perusteettomia ja ylimitoitettuja, mutta pohdintoja ja suunnitelmia ei olekaan tarkoitettu yksinomaan toteutettaviksi, vaan ne ovat pikemminkin osa itsetutkiskelua. Omia ja maailman tarjoamia mahdollisuuksia täytyy tunnustella, mieluiten ääneen puhuen jonkun luotettavan ja ymmärtäväisen henkilön kanssa. Näin itsetuntemus kehittyy ja omat kokemukset ja maailma muuttuvat tutummiksi. (Turunen 2005: 134.)

Omien mahdollisuuksien tunnustelu ja erilaisten asioiden kokeileminen ovat tärkeitä identiteetin kehittymisen kannalta. Ehyen identiteetin muodostaminen onkin itsenäistymisen lisäksi toinen nuoruuteen kuuluva tärkeä kehitystehtävä. Identiteetti on yksilön

suhteellisen pysyvä tapa kokea oma itsensä sekä elämänarvonsa ja tavoitteensa suhteutettuna yhteiskuntaan. Nuori etsii identiteettiään kokeilemalla erilaisia rooleja ja toimintatapoja, ja rakentaa kuvaa itsestään pitkälti muiden suhtautumisen perusteella. Varsinkin kaveripiirillä on suuri vaikutus nuoren tunne-elämään, itsearvostukseen ja minäkäsitykseen. Johonkin ryhmään tai kaveriporukkaan kuuluminen vahvistaa nuoren itsetuntoa. (Nurmi 2003.)

Tutkimuksissa on todettu, että vaikeuksiin ajautuneita nuoria yhdistävä tekijä on ympäristön epäonnistuminen. Nuoret ovat jääneet vaille ympäristön aikuisten tukea ja yksin kehityshaasteidensa kanssa. Erityisesti ne nuoret, joilla on psyykkisiä ongelmia, tarvitsivat sekä vanhempiensa että muiden aikuisten tukea. Aikuisten tehtävänä on tarjota jatkuvuutta muutosten virrassa eläville nuorille. Jatkuvuutta tarjoavat ennen kaikkea vanhempien välittämät arvot ja moraali. (Pylkkänen 1997: 109-110.)

3.6 Omahoitajan keinot nuoren elämäntilanteen tukemiseksi

Edellä esitetyn elämäntilanteen teorian valossa omahoitajan on mahdollista vaikuttaa nuoren elämäntilanteeseen monenlaisin keinoin. Ensinnäkin, omahoitaja voi vahvistaa nuoren minäkäsitystä ja itsetuntoa vuorovaikutuksen avulla. Raitasalon (1995: 42) mukaan rakentava, sosiaalinen vuorovaikutus lisää ihmisen koettua hyvinvointia vahvistamalla identiteettiä ja positiivista itsearviointia. Keskustelu ja ymmärretyksi tuleminen vahvistavat minuuden tunnetta. Itselle merkittävien ajatusten ja tunteiden pukeminen sanoiksi on jo sinällään minäkäsitystä vahvistava kokemus. Nuori saa vuoropuhelussa olennaista tietoa myös omista arvoistaan ja asenteistaan. Puhuminen on luova prosessi, sillä uusien huomioiden ja palautteen vuoksi käsitystä omasta itsestä voi täydentää ja muuttaa jatkuvasti (Juntumaa 1997: 45). Minäkäsitystä ja itsetuntoa vahvistavat myös kehu, kannustus ja nuoren vahvuuksien esiin tuominen. Esimerkiksi jos nuori ei menesty koulu- tai muilla suorituksilla mitattuna ja kärsii huonosta itsetunnosta tämän johdosta, omahoitaja voi auttaa nuorta tunnistamaan ja kiinnittämään huomiota sellaisiin elämäntilanteisiin, joissa nuori menestyy. Tällaisia voivat olla muun muassa sosiaaliset taidot ja ihmissuhteet.

Puhuminen myös auttaa nuorta käsittelemään tunteitaan, arvioimaan omaa tilaansa ja harkitsemaan omia tekojaan. Näin ollen omahoitaja voi toimia nuoren psyykkisen työn tukena keskustelemalla hänen kanssaan. Pahasta olosta ja vaikeista asioista ääneen puhuminen auttaa nuorta saamaan etäisyyttä omiin tunteisiinsa ja mahdollistaa niiden

jakamisen omahoitajan kanssa. Keskustelussa nuori saa myös tietoa siitä, mitä mieltä muut ovat hänen aikomuksistaan ja ajatuksistaan. Omahoitaja voi toimia ikään kuin peilinä nuorelle: hän erittelee ja laajentaa näkökulmia, ja heijastaa ajatuksia takaisin uudessa muodossa. (Kauppinen 1997: 185-187.) Vaikeudet voivat saada nuoren mielessä suhteettoman suuret mitat jollei hän saa niihin omahoitaja tai jonkun toisen aikuisen näkökulmaa.

Omahoitaja voi tukea nuoren elämänhallinnan tunnetta auttamalla nuorta ymmärtämään oman toimintansa seurauksia sekä syitä onnistumisiin ja epäonnistumisiin. Hän voi tukea nuorta tavoitteiden asettamisessa ja niiden saavuttamisessa, sekä auttaa nuorta muuttamaan tavoitteitaan tai toimintatapojaan mikäli tavoitteet ovat nuorelle liian haastavia. Omahoitaja voi myös opettaa nuorelle erilaisia mielen hallintaan liittyviä tekniikoita ja mukautumista edistäviä elämänhallintakeinoja, sekä auttaa nuorta pääsemään irti mukautumista ehkäisevistä selviytymiskeinoista.

Omahoitaja voi opettaa nuorelle myös monenlaisia arjessa tarvittavia käytännön taitoja, kuten ruuanlaittoa, siivoamista, raha-asioiden hoitoa ja omasta terveydestä huolehtimista. Tällaiset ulkoiset elämänhallintataidot eivät kuitenkaan olleet tämän tutkimuksen kohteena.

3.7 Elämänhallinnan tunteen kehittyminen

Elämänhallinnan tunteen kehittyminen on pitkä prosessi, joka alkaa heti syntymästä ja kestää aina aikuisuuteen saakka. Eri ikävaiheissa siihen tarvitaan erilaisia rakennusaineita. Se alkaa vauvan kokemuksesta siitä, että hän voi itkullaan vaikuttaa siihen, mitä hänelle tapahtuu. Kun vauva itkee, joku tulee paikalle ja hänen paha olonsa häviää. Omasta mielestään hän poisti pahan olon omalla toiminnallaan. Näistä ensimmäisistä havainnoista kasvaa tunne, jota kutsutaan lapsuuden omnipotenssiksi. Omnipotenssin tunteen muodostuminen edellyttää, että vauvan avunpyyntöihin vastataan ja häntä hoidetaan silloin kun hän ilmaisee tarvitsevansa jotain. Hoidon oikea ajoitus on tärkeää hallinantunteen kehittymisen kannalta. Vauvaa tulee hoitaa silloin, kun hän ilmaisee tarvitsevansa jotain, jotta hän kokee itse saaneensa aikaan positiivisen muutoksen. (Keltikangas-Järvinen 2000: 53-55.)

Seuraavassa vaiheessa elämänhallinnan tunnetta kehittävät lapsen onnistumiset oman toiminnan seurauksena. Omnipotenssin purkauduttua lapsen havainnot muuttuvat rea-

listisiksi. Hän huomaa, että jos jokin lelu pannaan laatikkoon, se on pois leikistä, ja hänen täytyy pyytää se uudelleen esiin leikkimistä varten. Lapsi alkaa ymmärtää syy-seuraussuhteita ja tajuta, että asioihin voi vaikuttaa omilla ratkaisuilla. Rajojen asettaminen lapsen käytökselle on keino opettaa tätä syy-seuraussuhteen ymmärtämistä. Lapsen tulee tietää, mistä käytöksestä seuraa kiitos ja mistä rangaistus. Aluksi kontrolloita opetetaan ulkoisten rajojen avulla: tietystä käytöksestä seuraa kiitos ja tietystä moite. Vähitellen ulkoiset rajat muuttuvat sisäiseksi kontrolliksi: lapsi ei tee oikein rangaistuksen pelosta vaan hän on sisäistänyt itselleen käyttäytymisnormeja, ja tärkein palkinto on oma hyväksyntä, ei ulkoinen kiitos. (Keltikangas-Järvinen 2008: 260-262.)

Viimeinen elämänhallinnan kehitysvaihe on sisäisen autonomian saavuttaminen. Se tarkoittaa omien tunnetilojen ja oman käytöksen ohjaamista kypsällä ja sosiaalisen yhteisön hyväksymällä tavalla. Henkilö kykenee viivyttämään reaktioitaan ja päättämään, miten reagoi ja missä tilanteessa näyttää tunteensa. Suuttuessaan hän osaa valita sanansa niin, etteivät ne tuota hänelle myöhemmin ongelmia. Hän käsittelee asioita, asiat eivät käsittele häntä. (Keltikangas-Järvinen 2008: 262-263.)

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyömme ideointi alkoi vuoden 2013 lopulla. Koska opinnäytetyön toteutuksessa ja arvioinnissa painotetaan vahvasti yhteistyötä työelämän kanssa, päätimme ensitöiksemme hankkia yhteistyökumppanin. Kumppaniksi valikoitui Naulakallion lastenkoti, sillä toinen opinnäytetyön tekijöistä työskenteli tuolloin kyseisessä lastenkodissa. Ehdotimme Naulakallion johtajalle opinnäytetyön muodossa tehtävää yhteistyötä, ja hän hyväksyi ehdotuksemme. Keskustelimme opinnäytetyömme mahdollisesta aiheesta Naulakallion erään osaston vastaavan hoitajan kanssa. Hän ehdotti omahoitajuuden tutkimista nuorten kokemuksista käsin, sillä koki, ettei nuorten ääni ole päässyt tarpeeksi esiin hoitokäytäntöjä laadittaessa. Päätimme tarttua tähän aiheeseen, mutta koimme tarpeelliseksi rajata sitä jollain lailla, muuten aihe olisi ollut liian laaja. Valitsimme rajaukseksi elämänhallinnan näkökulman, sillä elämänhallinta on ollut tärkeänä teemana sosiaalialan opinnoissamme. Naulakallion johtaja antoi hyväksyntänsä opin-

näytetyömme aiheelle, jonka jälkeen haimme tutkimuslupaa ja aloimme työstää ideapaperia yhdessä lastenkodin henkilökunnan kanssa.

Opinnäytetyömme aihetta valitessamme pohdimme hyvän aiheen kriteereitä, kuten aiheen kiinnostavuutta ja hyödyllisyyttä tutkijoiden kannalta, aiheen sopivuutta opiskeltavan tieteenalan kannalta, aiheen merkityksellisyyttä, sekä aiheesta olemassa olevan lähdekirjallisuuden määrää. Olimme molemmat kiinnostuneita lastensuojelusta ja nuorista, ja koimme, että elämänhallinta näkökulmana olisi sekä mielenkiintoinen että tarjoaisi paljon uutta opittavaa. Aihe oli sopiva myös sosiaalialan kannalta, sillä lastensuojelu ja elämänhallinta ovat molemmat keskeisiä teemoja sosiaalialan opinnoissa. Aiheen merkityksellisyyden puolesta puhuivat muun muassa se, että Naulakalliossa työskentelevä vastaava hoitaja oli kokenut aiheen tärkeäksi, sekä se, että oletimme tutkimuksestamme olevan hyötyä hoitotyön kannalta, ja siten myös sijoitettujen nuorten kannalta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisena Naulakallioon sijoitettujen nuorten elämänhallinta näyttäytyy, sekä miten tärkeä henkilö omahoitaja nuoren elämänhallinnan näkökulmasta on. Nuorten elämänhallinnan arvioinnissa tavoitteena ei ollut syvällisen arvion tekeminen vaan jonkinlaisen yleisen kuvan saaminen ja huomion arvoisten seikkojen esiin nostaminen. Tarkemman arvion tekeminen olisi vaatinut huomattavasti laajemman ja yksityiskohtaisemman haastattelun, mikä olisi vienyt enemmän aikaa. Omahoitajan tärkeyttä nuoren elämänhallinnan kannalta arvioitiin tarkastelemalla sitä, millä keinoin omahoitaja on nuoren elämänhallintaa tukenut, sekä miten hyvin hän on tässä tehtävässä nuorten kokemusten perusteella onnistunut. Elämänhallinnan osalta tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota erityisesti sisäiseen elämänhallintaan, eli ihmisen kykyyn käsitellä tunteitaan ja ohjata reaktioitaan niin, että ihminen hallitsee tunteitaan eivätkä tunteet häntä.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millaisena Naulakallion lastenkotiin sijoitettujen nuorten elämänhallinta näyttäytyy?
2. Miten tärkeä omahoitaja on nuoren elämänhallinnan kannalta?

4.2 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu sillä perusteella, että olimme kiinnostuneita nuorten omakohtaisista kokemuksista ja näkemyksistä. Näin ollen oli tärkeää, että tieto tulisi suoraan nuorilta itseltään, ja että he voisivat ilmaista itseään mahdollisimman vapaasti. Haastattelutyypiksi valittiin teemahaastattelu, sillä elämänhallinnan teorian pohjalta oli nostettu esiin tutkimuskysymysten kannalta oleelliset neljä pääteemaa. Näitä teemoja käytettiin haastattelua jäsentävänä runkona. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, sillä haastattelukysymysten joukossa oli myös melko henkilökohtaisia kysymyksiä.

Haastattelukysymykset laadittiin elämänhallinnan teorian, sekä Naulakallion lastenkodissa työskentelevän vastaavan hoitajan kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Haastattelukysymykset ovat tutkimusraportin liitteenä. Kysymysten laatimisen jälkeen tehtiin haastattelukutsut, jotka osastojen vastaavat hoitajat jakoivat niille nuorille, jotka vastasivat haastateltaville asetettuja kriteerejä. Kriteereinä olivat vähintään 16 vuoden ikä sekä yli vuoden mittainen omahoitajasuhde. Kaikki haastattelukutsun saaneet suostuivat haastatteluun. Heidän kanssaan sovittiin haastattelun ajankohdasta ja haastattelu paikasta. Haastateltavien annettiin itse valita haastattelu ympäristö. Kaikki haastateltavat valitsivat paikaksi lastenkotiin kuuluvan neuvotteluhuoneen.

Haastatteluja oli yhteensä viisi kappaletta. Haastateltavat tulivat lastenkodin eri osastoilta. Kolme haastateltavista oli tyttöjä ja kaksi poikia. Kaikki haastateltavat olivat 16 tai 17-vuotiaita. Haastattelut kestivät puolesta tunnista kolmeen varttiin. Haastattelutilanteessa ei ollut läsnä ulkopuolista ihmisiä, eikä muitakaan häiriötekijöitä ilmaantunut. Haastattelun alussa haastateltavia muistutettiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta, vastausten luottamuksellisuudesta, sekä siitä, ettei heidän henkilöytään voitaisi tunnistaa valmiista tutkimusraportista. Haastateltaville korostettiin myös sitä, ettei heidän sanomisistaan koituisi heille seuraamuksia. Haastattelut nauhoitettiin nauhurilla ja materiaali litteroitiin sanatarkasti. Aineiston luotettavuutta käsitellään kappaleessa 4.5.

4.3 Aineiston analyysi

Haastatteluista saatu aineisto oli jo ennen analyysiin ryhtymistä valmiiksi jaoteltuna neljään pääteemaan, sillä haastattelukysymykset oli laadittu näiden teoriasta poimittujen teemojen pohjalta. Teemat olivat: 1. omahoitajasuhde, 2. minäkuva ja itsetunto, 3.

persoonallisuus ja 4. elämänhallinnan tunne. Aineiston analyysi aloitettiin piirtämällä paperille taulukko, joka jaettiin pystysuunnassa neljään lokeroon edellä mainittujen pääteemojen mukaisesti, ja leveyssuunnassa viiteen lokeroon haastateltavien määrän mukaisesti. Näin taulukko sisälsi 25 lokeroa, joihin kerättiin haluttu tieto kunkin haastateltavan vastauksista pääteemoihin liittyen. Omahoitajasuhde-teemaan osalta aineistosta poimittiin kohdat, jotka kertoivat omahoitajan ja nuoren välisen suhteen läheisyydestä, omahoitajan tärkeydestä nuorelle, yhteisen ajan riittävydestä, sekä siitä, miksi suhde omahoitajaan on sellainen kuin se on.

Minäkuva ja itsetunto -teemaan kerättiin aineistosta tiedot seuraaviin kysymyksiin liittyen: miten hyvin nuoret kokivat tuntevan itsensä, osasivatko he kertoa omista arvoistaan, ominaisuuksistaan, heikkouksistaan ja vahvuuksistaan, näkivätkö he itsessään enemmän positiivisia vai negatiivisia puolia, hyväksyivätkö he itsensä sellaisena kuin ovat, millainen itseluottamus heillä on, sekä ovatko he keskustelleet näistä aiheista omahoitajansa kanssa, onko omahoitaja rohkaissut, innostanut, kehunut tai kannustanut heitä jossain asiassa ja tuonut esiin nuoren vahvuuksia, ja kokeeko nuori omahoitajansa arvostavan häntä sellaisena kuin hän on.

Persoonallisuus-teemaan haettiin aineistosta kohdat, jotka vastasivat siihen, tunnistaako nuori itsessään sellaisia persoonallisuuden piirteitä, jotka haittaavat tai helpottavat hänen elämäänsä, miten hyvin omahoitaja tuntee nuoren luonteenpiirteet, tunnistaako hän nuoren vahvuudet ja heikkoudet ja ottaako hän ne huomioon nuoren kanssa työskennellessään, sekä onko omahoitaja tukenut nuorta sellaisten mahdollisten luonteenpiirteiden osalta, jotka jollain lailla vaikeuttavat nuoren elämää.

Elämänhallinnan tunne -teemaan poimittiin aineistosta tietoa siitä, minkä verran nuori kokee voivansa vaikuttaa elämässään tapahtuviin asioihin, mihin asioihin hän voi vaikuttaa ja millä keinoin, miten nuori kohtaa vastoinkäymiset ja erilaiset paineet, millaiset keinot hänellä on käsitellä negatiivisia tunteita, millä tavoilla hän ratkoo ongelmia, miten hyvin ymmärtää oman toimintansa vaikutuksen lopputulokseen, onko hänellä tulevaisuudensuunnitelmia, ja miten hän toimii niiden saavuttamiseksi, sekä onko omahoitajan kanssa keskusteltu näihin aiheisiin liittyen, ja onko omahoitaja tukenut tavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa.

Kun aineistosta oli kerätty taulukkoon kaikki edellä lueteltuihin kysymyksiin liittyvät vastaukset, niitä vertailtiin toisiinsa yhtäläisyyksien ja poikkeavuuksien esiin tuomiseksi.

Yhteneviä vastauksia oli niin paljon, että poikkeavat vastaukset päätettiin nostaa esiin merkitsemällä ne korostuskynällä. Tässä vaiheessa aineistosta erottui yksi haastateltava, jonka vastaukset poikkesivat useassa kohdassa muiden haastateltavien vastauksista. Poikkeavan tapauksen erotti muista ennen kaikkea se, että nuoren ja omahoitajan välinen suhde oli etäinen, kun kaikissa muissa tapauksissa suhde oli läheinen. Näin ollen muodostettiin kaksi toisilleen vastakkaista ääriryhmää tai tyyppiä: läheisen omahoitajasuhteen ryhmä ja etäisen omahoitajasuhteen ryhmä, johon kuului siis vain yksi (poikkeava) tapaus. Ääriryhmiä tarkasteltiin sen suhteen, onko omahoitajan kanssa keskusteltu minäkuvaan ja itsetuntoon liittyvistä asioista, pystyykö nuori puhumaan tunteistaan omahoitajansa kanssa, onko omahoitaja kannustanut tai tuonut esiin nuoren vahvuuksia, miten nuori käsittelee negatiivisia tunteita, ja ottaako hän mielellään apua vastaan.

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen tekoon liittyy useita eettisiä seikkoja aina aiheen valinnasta työn raportointiin ja julkaisuun. Opinnäytetyön eettisyydestä huolehtiminen on työn tekijöiden vastuulla. Tutkijan on pohdittava sekä tutkimuksen etiikkaa että omaa moraaliaan. Olemme noudattaneet opinnäytetyössämme hyvän tieteellisen käytännön perusteita, joihin koko tutkimuksemme uskottavuus perustuu. Hyvään tieteelliseen käytäntöön sisältyy tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen, tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisten ja eettisesti kestävien tiedonkeruu-, tutkimus-, ja arviointimenetelmien käyttäminen sekä muiden tutkijoiden työn ja saavutuksien huomioon ottaminen asianmukaisella tavalla. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös se, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu sekä raportoitu siten, että se vastaa tieteelliselle tiedolle asetettuja vaatimuksia. Samoin on huolehdittava siitä, että tutkittavien asema, oikeudet, osuus tekijyydestä, vastuut sekä tutkimustulosten omistajuutta ja aineistojen säilyttämistä koskevat asiat on asianmukaisesti määritelty sekä kirjattu niin, että se on kaikille osapuolille selvää. (Tuomi & Sarajärvi 2013: 133.)

Tutkimuksen aiheen eettisyyden kannalta merkityksellistä on muun muassa se, että tutkimuksesta voidaan odottaa olevan hyötyä haastatelluille nuorille, muille Naulakallion lastenkotiin sijoitetuille nuorille, sekä Naulakallion hoitohenkilökunnalle. Tutkimusaihe on osittain tullut kyseessä olevan lastenkodin vastaavalta hoitajalta, joka on nähnyt sen tarpeelliseksi. Myös Naulakallion lastenkodin johtaja koki aiheen tärkeäksi. Aiheen

merkityksellisyyden puolesta puhuu myös se, ettei omahoitajan tärkeydestä sijoitetun nuoren elämänhallinnan kannalta ole saatavissa aiempaa tutkimustietoa.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruu voi tapahtua hyvin vapaamuotoisilla tiedonhankintakeinoilla. Usein suositaan sellaista tiedonhankintaa, jossa aineisto pyritään kokoamaan mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa sellaisin metodein, että tutkittavan ”ääni” pääsee esille (Hirsjärvi ym. 2000: 155.) Tuomen ym. (2013: 125) mukaan tutkimuseettiset kysymykset korostuvat mitä vapaamuotoisempia tiedonkeruumenetelmiä käytetään.

Tässä tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä käytettiin haastattelua. Haastattelukutsun nuorille jakoi sen osaston vastaava hoitaja, jolle nuori oli sijoitettu. Haastateltavat antoivat asiaan perehtyneen suostumuksensa haastatteluun osallistumisesta allekirjoittamalla haastattelukutsun, jossa tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet oli esitelty selkeästi. Nuoret päättivät osallistumisestaan itse. Heidän päätökseensä ei vaadittu lupaa vanhemmilta tai osaston hoitohenkilökunnalta.

Haastattelupaikan valitsivat haastateltavat itse. Haastateltujen kannalta eettisyys merkitsee sitä, ettei heidän hyvinvointinsa heikkene tutkimukseen osallistumisesta. Haastateltuja kohdeltiin humanisti ja kunnioittavasti, eikä heille koitunut mitään riskejä tai seuraamuksia haastatteluun osallistumisesta. Tutkimusaihe ei ole sillä tavoin herkkä, että siitä puhuminen olisi aiheuttanut tiedonantajissa henkistä kärsimystä. Haastateltaville kuitenkin korostettiin, että haastattelu voidaan keskeyttää milloin tahansa, mikäli haastateltava niin haluaa.

Haastatelluille kerrottiin sekä haastattelukutsussa että itse haastattelun alussa, että haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista, eikä siitä kieltäytyminen aiheuta mitään seuraamuksia. Heille selvitettiin myös, että haastattelijat eivät ole haastattelutilanteessa työntekijän roolissa. Tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteesta kerrottiin selkeästi, jotta haastateltavat ymmärsivät mihin heidän vastauksiaan tarvitaan. Heille kerrottiin myös, ettei saatavaa aineistoa voida käyttää heitä vastaan, esimerkiksi rajaamiseen tai rankaisemiseen. Tutkimusraportin osalta varmistettiin, etteivät nuorten tai heidän omahoitajiensa henkilöllisyydet käy siitä ilmi. Haastatteluaineisto pysyi ainoastaan tutkimuksen tekijöiden hallussa eikä kukaan muu sitä nähnyt. Aineisto hävitettiin tutkimuksen valmistuttua. Haastatteluun osallistuneille annettiin kiitokseksi elokuvalippu.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tekoon liittyvän objektiivisuuden vaatimuksen mukaan tutkijan tulisi katsoa tutkimuskohdetta ja -ilmiötä puolueettoman sivustakatsojan näkökulmasta. Täydellinen objektiivisuus ei kuitenkaan ole mahdollista, sillä tutkijan on mahdotonta täysin sulkea pois oma ajattelunsa. Parasta, mitä tutkija voi tehdä, on pyrkiä aktiivisesti tiedostamaan omat asenteensa ja uskomuksensa. (Eskola & Suoranta 1998: 17.) Toinen tämän tutkimuksen tekijöistä työskenteli yhteistyökumppanina toimivassa lastenkodissa ja tunsii tiedonantajat entuudestaan. Hän oli ainakin osittain tietoinen nuorten taustoista ja ongelmista. Tämän johdosta hänellä oli myös monenlaisia mielipiteitä ja asenteita nuoria kohtaan. Ulkopuolinen arvioija voi nähdä tämän seikan heikentävän tutkimuksen objektiivisuutta monella tapaa. Tutkimuksen tekijät pyrkivät kuitenkin parhaansa mukaan varmistamaan, etteivät heidän omat asenteensa päässeet vaikuttamaan tutkimuksen objektiivisuuteen ja luotettavuuteen. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan katsoa lisäävän sen, että tutkijoita oli kaksi, jolloin molemmat pystyivät tarkkailemaan sitä, etteivät toisen subjektiiviset asenteet ja oletukset päässeet sekaantumaan tutkimuksen tekoon.

Tuomen ja Sarajärven (2009: 140) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Luotettavuutta voidaan tarkastella muun muassa kiinnittämällä huomiota tutkimuksen kohteeseen ja tarkoitukseen, aineiston keruuseen, tutkimuksen tiedonantajien valintaan, aineiston analyysiin, tutkimuksen tekoon käytettyyn aikaan sekä tutkimuksen raportointiin. Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden käyttöä laadullisen tutkimuksen piirissä on kritisoitu siitä, että ne vastaavat lähinnä vain määrällisen tutkimuksen tarpeita (m.t. 135). Tämän vuoksi emme käytä näitä käsitteitä tutkimuksemme luotettavuuden arvioinnissa. Tutkimuksemme luotettavuutta voidaan katsoa lisäävän se, että tutkimuksen tekijöitä on ollut kaksi. Erityisesti se, että tulosten analysoimiseen ja tulkitsemiseen on osallistunut kaksi henkilöä, on merkitystä luotettavuuden kannalta.

Tutkimuksen kohteen valikoitumiseen vaikutti ensisijaisesti se, että toinen tutkimuksen tekijöistä oli töissä Naulakallion lastenkodissa. Olimme molemmat kiinnostuneita lastensuojelusta ja nuorista, ja näin ollen ehdotimme Naulakallion johtajalle opinnäytetyön muodossa tehtävää yhteistyötä. Hän hyväksyi ehdotuksemme, jonka jälkeen keskustelimme lastenkodin erään vastaavan hoitajan kanssa opinnäytetyömme mahdollisesta aiheesta. Hän ehdotti omahoitajasuhteen tutkimista nuorten kokemuksista käsin, sillä koki, ettei nuorten ääni ole päässyt tarpeeksi esiin hoitokäytäntöjä laadittaessa. Pää-

timme tarttua tähän aiheeseen. Aiheen tarkentamiseksi valitsimme näkökulmaksi elämänhallinnan, sillä se oli ollut yhtenä keskeisenä aiheena sosiaalialan opinnoissamme. Näin siis tutkimuksen kohteeksi valikoitui lopulta sijoitettujen nuorten elämänhallinta ja omahoitajan tärkeys sen kannalta.

Tutkimuksemme tarkoituksena on parantaa sijoitettujen nuorten saamaa ohjausta ja kasvatusta omahoitajan työskentelyn osalta siten, että se mahdollisimman hyvin tukisi heidän elämänhallintaansa. Tutkimuksen toteuttamiseen ei liity taloudellisia intressejä tai mitään muitakaan tutkimuseettisesti kyseenalaisia seikkoja, jotka vaikuttaisivat tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkijoina itse hyödyimme tutkimuksen tekemisestä saadessamme siitä opintopisteitä ja vaaditun suoritusmerkinnän, sekä sosionomin tutkintomme. Koemme tutkimuksemme kuitenkin tärkeäksi, koska nuorten elämänhallinnan vahvistaminen on mielestämme tärkeä tavoite, ja toivomme, että tutkimuksemme myötä omahoitajille avautuu uusia näkökulmia nuorten elämänhallinnan tukemiseksi.

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun sillä perusteella, että olimme kiinnostuneita nuorten omakohtaisista kokemuksista ja näkemyksistä. Näin ollen oli tärkeää, että tieto tulisi suoraan nuorilta itseltään, ja että he voisivat kertoa asioistaan mahdollisimman vapaasti. Haastattelu oli parempi vaihtoehto esimerkiksi kyselylomakkeeseen verrattuna siksi, että kysymyksemme olivat sen verran haastavia, että tiesimme niiden vaativan selventämistä ja käsitteiden avaamista, mikä onnistuisi parhaiten kasvotusten. Halusimme myös mahdollisuuden esittää syventäviä lisäkysymyksiä siltä varalta, että nuoret vastaisivat vain ”kyllä” tai ”ei”, tai mikäli he nostaisivat esille jotain sellaista, mitä emme kysymyksissä olleet huomioineet, mutta mikä olisi tutkimuksemme kannalta hyödyllistä. Lisäksi ajattelimme, että kyselylomakkeen kanssa olisi se vaara, että nuoret eivät vaivautuisi vastaamaan liian haastavina pitämiinsä kysymyksiin lainkaan. Arvelimme, että kasvotusten tehty haastattelu motivoisi nuoria vastaamaan kysymyksiimme suuremmalla todennäköisyydellä ja syvällisemmin. Näimme haastattelun eduksi myös sen, että nuoret saattaisivat olla mielissään tilaisuudesta keskustella kanssamme ja kertoa ajatuksistaan ja kokemuksistaan.

Haastattelutyypinä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa edetään ennalta valittujen teemojen mukaisesti. Teemat haetaan teoreettisen viitekehyksen pohjalta, ja oleellista on teemojen mukaan eteneminen, eivät niinkään tarkat kysymykset tai kysymysten järjestys. (Hirsjärvi & Hurme 2004: 47-48.)

Valitsimme teemahaastattelun, sillä olimme elämänhallinnan teorian pohjalta nostaneet esiin tutkimuskysymystemme kannalta oleelliset neljä pääteemaa, joita halusimme käyttää haastattelua jäsentävänä runkona. Avoin haastattelu olisi vaatinut haastatteli-joilta enemmän taitoja, aikaa, sekä mahdollisesti myös useita haastattelukertoja (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997: 196).

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, sillä haastattelukysymysten joukossa oli myös melko henkilökohtaisia kysymyksiä. Toisten nuorten läsnäolo olisi saattanut aiheuttaa sosiaalista painetta, ja johtaa sen myötä omien kokemusten tai mielipiteiden vääristelyyn tai vastaamatta jättämiseen. Lisäksi haastateltavien saaminen yhteiseen ryhmähaastatteluun olisi luultavasti ollut aikataulullisesti mahdotonta. Parihaastatteluiden järjestäminen sen sijaan olisi saattanut aikataulullisesti onnistua. Kahden nuoren haastatteleminen samalla kertaa olisi säästänyt aikaa, mutta toisen nuoren läsnäolo olisi tässäkin tilanteessa saattanut vaikeuttaa omista kokemuksista kertomista. Toisaalta on myös mahdollista, että se olisi tuottanut ”hedelmällisempiä” vastauksia haastateltavien saadessa uusia ajatuksia ja ideoita toisiltaan.

Haastateltaville annettiin mahdollisuus valita itse haastatteluympäristö, jotta se ei heikentäisi vastausten luotettavuutta. Kaikki haastateltavat valitsivat haastattelupaikaksi lopulta lastenkotiin kuuluvan neuvotteluhuoneen. Haastattelun alussa haastateltavia muistutettiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta, vastausten luottamuksellisuudesta, sekä siitä, ettei heidän henkilöyttään voisi tunnistaa valmiista tutkimusraportista. Haastateltaville korostettiin myös sitä, ettei heidän sanomisistaan koituisi heille seuraamuksia. Näiden seikkojen esiin tuomisella pyrimme varmistamaan mahdollisimman avoimen ja rehellisen kommunikaation.

Tiedonantajat, eli haastateltavat nuoret valittiin käyttäen kriteereinä vähintään kuudentoista vuoden ikää ja yli vuoden kestänyttä suhdetta omahoitajaan. Halusimme haastateltaviksi vähintään 16-vuotiaita nuoria, jotta he olisivat tarpeeksi kypsiä vastaamaan myös haastavampiin kysymyksiin ja kykeneviä ilmaisemaan kokemuksiaan ja näkemyksiään sanallisesti. Omahoitajasuhteen keston halusimme olevan vähintään vuoden mittainen, jotta omahoitajalla on ollut tarpeeksi aikaa kunnolla tutustua nuoreen ja rakentaa luottamuksellista suhdetta häneen. Näin myös nuorelle on ehtinyt kertyä enemmän kokemusta omahoitajansa työskentelytavoista ja persoonallisuudesta, ja hän on mahdollisesti ehtinyt myös kiintyä tähän.

Luotettavuutta haastateltavien valinnassa lisäsi se, että haastattelukutsun jakoi neutraali taho haastattelijoiden sijaan.

Tiedonantajien määrän suhteen tyydyimme viiteen haastatteluun, sillä koimme aineiston kylläntyneen tarpeeksi näiden viiden haastattelun myötä, eikä aika olisi riittänyt useamman haastattelun suorittamiseen. Useamman tiedonantajan saaminen olisi myös ollut vaikeaa. On toki mahdollista, että suorittamalla vielä lisää haastatteluja olisimme saaneet tutkimusongelman kannalta vielä lisää tietoa.

Haastattelujen toteuttamisen jälkeen pohdimme monia niihin liittyviä seikkoja, joita olisimme voineet tehdä toisin. Emme olleet täysin tyytyväisiä saamaamme aineistoon, sillä useat vastauksista olivat lyhyitä ”kyllä”, ”ei” tai ”en tiedä” -vastauksia, ja vaikka olimme esittäneet tarkentavia miksi-kysymyksiä, niihinkin oli usein vastattu ”en tiedä”. Koemme, että suurin syy aineiston laadun heikkouteen oli kuitenkin oma kokemattomuutemme haastattelijoina, sekä se, ettei haastattelukysymysten laadintaan oltu käytetty tarpeeksi aikaa ja harkintaa. Olisi ollut tärkeää suorittaa aluksi yksi testihaastattelu kysymysten toimivuuden selvittämiseksi, ja sen jälkeen tarkastella, missä kohdin kysymyksiä tulisi muokata ja tarkentaa. Myös aineiston analysointi tiedonkeruun puolella välissä olisi tuonut esiin aineiston vajavaisuudet, jolloin olisimme voineet kehittää lisäkysymyksiä paremman ymmärryksen saamiseksi tutkittavasta ilmiöstä. Olemme kuitenkin yksimielisiä sen suhteen, että haastattelun käyttö aineistonkeruumenetelmänä oli oikea valinta juuri niistä syistä, joilla olemme edellä perustelleet sen valintaa.

Haastattelukysymyksiin siis liittyi monia sellaisia seikkoja, jotka vaikuttivat saamaamme aineiston laatuun ja luotettavuuteen, ja tätä kautta mahdollisesti myös tutkimustulosten luotettavuuteen. Ensiksikin pohdimme sitä, että osa kysymyksistä saattoi olla liian johdattelevia. Tästä johtuen haastateltavat ovat saattaneet vastata myöntävästi sen enempää miettimättä. Esimerkiksi kysymyksiin, Onko omahoitajasi auttanut sinua negatiivisten tunteiden käsittelyssä? tai Onko omahoitajasi tukenut tai rohkaissut sinua jossain asiassa? on liian ”helppo” vastata myöntävästi pohtimatta asiaa sen syvemmin. Nuori on saattanut ajatella, että kyllä omahoitaja on varmasti niin tehnyt, (vaikkei sellaista muistakaan), koska se kuuluu hänen työhönsä, hän on hyvä omahoitaja, ja koska haastattelijakin niin näyttää olettavan. Tällaisten kysymysten yhteydessä pyysimme haastateltavia kuitenkin myös kertomaan esimerkkejä tilanteista, joissa omahoitaja oli heitä tukenut vastauksen ”aitouden” varmistamiseksi.

Koimme myös, että haastattelukysymykset olivat sen verran vaikeita, että vastaamiseen olisi pitänyt antaa paljon enemmän aikaa. Pohdimme sitä, olisimmeko itsekkään osanneet vastata kaikkiin kysymyksiin yhtä nopeasti. Olimme ehkä liian ”hätäisiä” sen suhteen, että haastateltavan vastatessa ”en tiedä” siirryimme liian nopeasti seuraavaan kysymykseen. Olisimme voineet antaa haastattelukysymykset nuorille jo viikon etukäteen, jotta he olisivat saaneet rauhassa pohtia niitä ja jättää ne ”hautumaan” mieleensä. Toisaalta, olisivatko he todella käyttäneet aikaansa kysymysten pohtimiseen, on melko epätodennäköistä. Monet kysymykset olisivat myös vaatineet paremman johdatuksen, tai ainakin käsitteen avaamisen kattavammin. Esimerkiksi kysymys omista arvoista olisi vaatinut, että haastateltavalle olisi laajemmin esitelty, millaisia arvoja on ylipäättään olemassa sen sijaan, että annoimme niistä vain muutaman esimerkin. Olisimme voineet vaikka näyttää kuvaa, johon on kirjoitettu kaksikymmentä erilaista arvoa. Myös käsitettä itsetunto olisi ollut syytä selittää paremmin.

Osa kysymyksistä myös muuttui hieman haastattelusta toiseen. Esimerkiksi kysymyksen Mihin asioihin voit elämässäsi vaikuttaa? kohdalla osa haastateltavista ohjeistettiin miettimään niitä asioita, joihin he voivat lastenkodin arjessa ja sen sääntöjen puitteissa vaikuttaa, kun taas osa ohjattiin miettimään kysymystä laajemmin siltä kannalta, mihin kaikkeen he voivat elämässään vaikuttaa. Tämä sekaannus johtui siitä, että kysymystä tarkentavaa selitystä ei oltu kirjattu kysymyspaperiin, ja näin ollen kumpikin haastattelija kysyi omanlaisensa ”version” kysymyksestä. Vaikka teemahaastattelu sallii kysymysten tarkan muodon vaihtelun, tässä tilanteessa kysymyksen tarkentamiseksi annettu ohjeistus vaihtui, ja sen seurauksena koko kysymys. Huolellisempi kysymysten läpikäynti etukäteen olisi ehkä ratkaissut ongelman. Myös se, että kysymykset olisi luettu paperista sanatarkasti, eikä niitä olisi käännetty puhekieleksi, olisi varmistanut sen, että kysymykset olisivat olleet tarkalleen samat kaikille. Lisäksi, olisimme voineet johdatuksena edellä mainitulle kysymykselle esittää esimerkiksi kuvan, joka olisi havainnollistanut elämän eri osa-alueita (opiskelu, työ, vapaa-aika, ihmissuhteet, elinolosuhteet, fyysinen terveys, henkinen hyvinvointi) ja näin selventänyt sitä, mihin kaikkeen ihminen voi pyrkiä vaikuttamaan.

Aineiston luotettavuuden osalta pohdimme myös sitä, onko saamiimme vastauksiin vaikuttanut se, että toinen haastattelihoista oli nuorille entuudestaan tuttu. Kuten olemme tutkimusraportin alussa maininneet, toinen tämän tutkimuksen toteuttajista oli aloittanut työskentelyn tutkimuksen kohteena olevassa lastenkodissa jo jonkin aikaa ennen tutkimuksen käynnistymistä, ja jatkoi työskentelyään siellä edelleen haastattelujen to-

teuttamisen aikaan. Tämän vuoksi on mahdollista, että haastateltavat ovat jättäneet jotain kertomatta tai "muunnelleet" vastauksiaan antaakseen itsestään tai omahoitajastaan tietynlaisen kuvan tutulle haastattelijalle. Toisaalta toisen haastattelijan tunnettuus haastateltaville on saattanut johtaa myös siihen, että haastateltavat ovat kertooneet kokemuksistaan ja näkemyksistään avoimemmin ja rehellisemmin. Tosin haastattelussa saatujen vastausten luotettavuuteen liittyy aina tiettyjä haasteita riippumatta siitä, ovatko haastattelijat tuttuja vai tunnettuja. Haastateltavat pyrkivät muun muassa usein antamaan sosiaalisesti suotavia vastauksia. Halutaan esiintyä esimerkiksi hyvänä kansalaisena, aktiivisena kulttuuripersoonana tai moraaliset ja sosiaaliset velvoitteet täyttävänä ihmisenä, ja jätetään kertomatta sairauksista, vajavaisuuksista ja rikollisesta ja normien vastaisesta käyttäytymisestä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997: 193-194.)

Haastatteluaineisto on myös konteksti- ja tilannesidonnainen, ja näin ollen haastateltavat saattavat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossakin toisessa tilanteessa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997: 194.) Tässä tutkimuksessa esimerkiksi haastateltavan nuoren sen hetkinen mieliala ja kokemus viimeisimmästä tapaamisestaan omahoitajansa kanssa ovat saattaneet värittää hänen vastauksiaan. Esimerkiksi jos nuori oli juuri riidellyt omahoitajansa kanssa ennen haastattelua, hänen antamansa kuva omahoitajastaan saattoi olla paljon negatiivisempi kuin mitä se olisi ollut, jos haastattelu olisi suoritettu ennen riitaa. Vastaavasti, jos nuori sattui haastattelupäivänä olemaan tavanomaista masentuneempi, hänen antama arvio itsestään oli mahdollisesti negatiivisempi kuin jos hän olisi tuntenut olonsa erityisen iloiseksi ja itsevarmaksi haastattelupäivänä. Erään haastateltavan kohdalla pohdimme sitä, minkä verran hänen vastauksiinsa on vaikuttanut hänen kokemuksensa siitä, ettei hän tarvinnut omahoitajaansa enää mihinkään, sillä oli piakkoin muuttamassa pois lastenkodista. Jos kyseistä nuorta olisi haastateltu esimerkiksi vuotta aikaisemmin, hänen vastauksensa olisivat luultavasti olleet hyvin erilaiset ja hänen antamansa kuva omahoitajastaan paljon "ruusuisempi". Samaisen haastateltavan kohdalla tuli esiin myös vastausten mahdollinen ristiriitaisuus. Haastateltava totesi, ettei omahoitaja ollut hänelle lainkaan tärkeä henkilö, mutta kuitenkin yhteisen ajan riittävydestä kysyttäessä toivoi saavansa viettää enemmän aikaa hänen kanssaan. Lisäksi kyseinen haastateltava totesi yhdessä kohtaa haastattelua, ettei omahoitaja ollut kehunut tai kannustanut häntä lainkaan, mutta toisessa kohtaa haastattelua kertoi esimerkin siitä, kuinka omahoitaja oli rohkaissut häntä hänen harrastukseensa liittyen.

Aineiston analyysin kohdalla luotettavuutta on mahdollisesti heikentänyt se, ettei analyysiä ole viety tarpeeksi pitkälle, ja tästä johtuen se on jäänyt pintapuoliseksi. Haastatteluaineistosta esiin nousevien seikkojen tarkastelu suhteessa toisiinsa on ehkä analyysin olennaisin osa (Hirsjärvi & Hurme 2000: 174), mutta se on saattanut jäädä tämän tutkimuksen osalta liian vähäiseksi.

Aineisto analysoimiseksi käytettiin teemoittelua. Teemoittelun jälkeen huomattiin, että yhden haastateltavan vastaukset poikkesivat selkeästi muiden haastateltavien vastauksista. Selittävänä tekijänä oli koettu etäisyys omahoitajaan. Täten muodostettiin kaksi ääriyhmää. Toinen ääriryhmä sisälsi tapaukset, joissa nuoren ja omahoitajan välinen suhde oli läheinen. Toinen ääriryhmä sisälsi tapauksen, jossa omahoitajasuhde oli etäinen. Ääriryhmiä tarkasteltiin seuraavien seikkojen suhteen: nuoren kokemus suhteen läheisyyteen tai etäisyyteen liittyvistä syistä, nuoren itsetuntemus ja itsetunto, tunteista puhuminen, avun pyytäminen ja vastaanottaminen, onko omahoitajan kanssa käyty keskusteluja minäkuvaan ja itsetuntoon liittyen, sekä onko omahoitaja tukenut ja kannustanut nuorta ja millä keinoin. Ääriryhmien tarkastelu tällä tavalla ei kuitenkaan tuottanut uusia näkökulmia tai paljastanut sellaisia yhteyksiä, joita ei oltu aiemmin jo huomioitu.

Analyysiä oltaisi voitu syventää esimerkiksi tarkastelemalla poikkeavaa tapausta tarkemmin ja keräämällä siitä lisää tietoa uuden haastattelun myötä. Analyysiä oltaisi mahdollisesti voitu syventää myös tyypittelemällä. Tämän lisäksi aineistoa oltaisi voitu analysoida jo tiedonkeruun keskivaiheilla parin ensimmäisen haastattelun jälkeen. Näin haastattelukysymyksiä oltaisi voitu muokata ja tarkentaa siten, että vastaukset olisivat olleet hedelmällisempiä ja niistä oltaisi saatu enemmän analysoitavaa. Koemme näin jälkikäteen, että lähdimme kirjoittamaan tuloksia ja pohtimaan johtopäätöksiä liian pian ennen kuin analyysille oli annettu tarpeeksi aikaa ja huomiota. Toisaalta epäilemme sitä, että olisimme saaneet aineistosta irti yhtään sen enempää kuin mitä olemme nyt saaneet. Aineiston analysointi aloitettiin osittain jo aineiston keräämisvaiheessa, ja se jatkui koko tutkimusraportin kirjoittamisen ajan. Analysointi tapahtui suurelta osin pelkkänä ajatustyönä, ja näin ollen konkreettisten analysointikeinojen käyttö ”paperilla” jäi vähemmälle. Analyysin luotettavuuden parantamiseksi litteroidut haastattelut luettiin läpi useaan kertaan kokonaisuudessaan analyysiosuuden kirjoittamisen aikana sekä vielä sen jälkeen, jotta varmistuttiin, ettei mitään ollut jäänyt huomaamatta.

Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin kuuluu myös käytetyn lähdekirjallisuuden arviointi. Lähdemateriaalin arvioimiseksi olemme kiinnittäneet huomiota kirjoittajan tunnettavuuteen, asiantuntijuuteen ja arvovaltaan, sekä lähteen ikään ja uskottavuuteen. Esimerkiksi elämänhallinnan teoriaa käsittelevä tutkimusosuus perustuu pääosin arvostettuna tietokirjailijana tunnetun, Helsingin yliopistossa psykologian professorina toimivan Liisa Keltikangas-Järvisen tuotantoon. Olemme kuitenkin pyrkineet hankkimaan tietoa mahdollisimman laajasti eri lähteitä. Lisäksi vertasimme käyttämäämme lähdekirjallisuutta muissa samaa aihepiiriä käsittelevissä tutkimuksissa käytettyyn kirjallisuuteen vahvistaaksemme käsitystämme siitä, että kyseiset lähteet olivat luotettavia. Kaikki tutkimuksessamme käytetty lähdemateriaali on ilmoitettu lähteet-osiossa.

Yksi laadullisen tutkimuksen perusedellytyksistä on se, että tutkijoilla on tarpeeksi aikaa suorittaa tutkimuksensa (Tuomi & Sarajärvi 2009: 142). Koimme, että käytössämme ollut aika oli riittävä tutkimuksen suorittamiseen. Arvioimme kuitenkin, että lisäajasta olisi ollut hyötyä pohdinta-osuuden sekä tutkimusraportin viimeistelyn kannalta. Tutkimuksen raportoinnissa olemme pyrkineet kertomaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti tutkimuksen teon eri vaiheista, jotta lukijan olisi helpompi arvioida tulosten luotettavuutta.

5 Tutkimustulokset

Emme olleet täysin tyytyväisiä saamaamme aineistoon, minkä johdosta koemme, että tulokset jäivät vähäisiksi. Tyytymättömyytemme aineistoon johtui pääosin haastattelukysymyksiin liittyvistä ongelmista, joita käsittelemme edempänä tutkimuksen luotettavuuden tarkastelun yhteydessä. Toinen syy aineiston heikkoon laatuun ja tulosten vähyyteen olivat haastateltujen antamat lyhyet ja ”pinnalliset” vastaukset, sekä lukuisat ”en tiedä”-vastaukset. Tutkimuskysymyksiin saatiin kuitenkin vastattua, ja esiin nousi myös joitakin huomionarvoisia seikkoja.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli Millaisena Naulakallioon sijoitettujen nuorten elämänhallinta näyttäytyy? Tulosten perusteella voimme todeta, että Naulakallioon sijoitettujen nuorten elämänhallinta näyttäytyy suhteellisen hyvänä. Nuorten minäkäsitys on kohtalaisen hyvä. He osasivat luetella joitakin luonteenpiirteitään, sekä vahvuuksiinsa ja heikkouksiinsa. Omien arvojen ja arvostusten nimeäminen osoittautui kuitenkin

haastavaksi. Nuoret sanoivat tietävänsä omat arvonsa, mutta eivät osanneet kuitenkaan nimetä niitä. Kaikki totesivat itseluottamuksensa olevan vähintään melko hyvä. Kuitenkin vain yksi nuorista osasi antaa esimerkin tilanteesta, jossa hän luottaa itseensä. Nuoret näkivät itsessään enemmän positiivisia kuin negatiivisia puolia, ja kaikki hyväksyivät itsensä sellaisena kuin ovat. Nuorten oli melko helppo nimetä itsessään sellaisia piirteitä, joiden he kokivat vaikeuttavan elämäänsä. Sen sijaan positiivisena koettujen, elämää helpottavien luonteenpiirteiden nimeäminen oli haastavampaa. Lähes kaikki nostivat elämää hankaloittavaksi luonteenpiirteekseen äkkipikaisuuden ja sen, että omaa aggressiota on vaikea hallita.

Jos jotkut tietyt asiat menee mönkään, ni sit must saattaa tulla aggressiivinen...sellanen joka saattaa lyödä. Ei niinku toist ihmistä mut niinku seinää tai polvella johonki.
Heikkohermosuus...No välil menee hermot vaa tosi nopeesti...tai eka mä hermostun ja sit lähtee käsistä.

No...mä oon tosi riippuvainen ihmisistä...sillee et...niinku joitaki saattaa rupee ahistaa se et mä oon silleen nii lähellä ja tälle ja sillee koko ajan niinku puhun ja tälle näin...jotkut ei välttämättä tykkää siitä.

Kysyttäessä ongelmanratkaisukyvyistä ja kokemuksista liittyen haasteista selviytymiseen, osa nuorista osasi antaa esimerkin sellaisesta ongelmasta, jonka oli mielestään ratkaissut onnistuneesti.

Mulla oli alkoholiongelma ja väkivaltaongelma ja nykyään en enää juo paljoo enkä tappele.

Sellaset riitatilanteet ku on ollu joku tosi iso riita jonku kaa ni sitte ku ne selvittää ni tulee hyvä fiilis.

Kaikki nuoret kokivat osaavansa ottaa vastuun teoistaan, vaikka eivät aina haluaisikaan sitä tehdä.

No kyl mä osaan ottaa vastuun mut se on vähä et haluunko mä ottaa...ehkä se on välillä et en halua.

No ei se oo aina kivaa mut onhan se ny pakko (ottaa vastuu teoistaan).

Kaikki nuorista kertoivat pyrkivänsä käsittelemään mieltään vaivaavia asioita ja niiden aiheuttamia negatiivisia tunteita jollain lailla, joko yksin tai jonkun toisen henkilön kans-

sa. Osa pystyi myös kertomaan keinoista, joiden avulla he ohjaavat mielialaansa positiivisempaan suuntaan.

Esimerkiksi niinku jos on vaik ruvennu ärsyttää joku ja tekee mieli niinku huutaa ja raivota ja riehuu ni sit niinku vetäytyy sillee niinku omii oloih ja rauhottuu itteks... Se on se ku saa olla sillee rauhassa niinku yksin...ja sit niinku musiikin kuuntelulla.

Eka yritän selventää sitä vähä mun päähän ja päästä siit sillee yli, mut yleensä mä en puhu mun asioist kenellekkää tai tunteist, tai no, just omahoitajalle saatan välillä puhuu tälle näin, aika useinki... Mut sit jos on oikeesti jotain sellasta ni sit mä mietin sitä vaa yksin.

Suurin osa nuorista kertoi pystyvän puhumaan tunteistaan muille, ja myös pyrkivän tekemään niin pahaa oloaan helpottaakseen. Kaikilta tunteistaan puhuminen ei kuitenkaan onnistunut.

Mä en puhu kellekkää mun tunteista.

Osa haastatelluista koki pääsevänsä yli vastoinkäymisistä melko helposti, joko muiden ihmisten avulla tai käsittelemällä asiaa itse mielessään. Yksi nuorista mainitsi vastoinkäymisten olevan erittäin vaikeita hänelle.

Mä aattelen et apua, mä murrun, mä kuolen.

Kyl aika nopeesti unohtuu ja jatkaa vaa elämässä.

Nuoret kertoivat, että se, onko heidän helppo pyytää apua tai hyväksyä apua silloin kun ei ole sitä pyytänyt, on tilannekohtaista. Avun vastaanottaminen silloin kun sitä ei ole itse pyytänyt, koettiin osin ärsyttäväksi, mutta toisaalta avun tarjoamista osattiin myös arvostaa jos se koettiin vilpittömäksi.

Se vähä riippuu niinku asioist ja tilanteest. *(Hankalinta avun hyväksyminen on)* ...jos se liittyy mun perheeseen tai läheisiin. Mä en haluu ketään ulkopuolist siihen neuvoo et mitä pitäis tehdä.

Se on tilanteesta kiinni. Jossain tilanteis se on ärsyttävää mut jossain tilanteis se on just hyvä et tajuu tulla tarjoamaan apuu.

Nuoret olivat sitä mieltä, että heillä on melko laajalti mahdollisuuksia vaikuttaa elämässään tapahtuviin asioihin. Osalle oli kuitenkin haastavaa antaa konkreettisia esimerkkejä asioista, joihin he pystyvät vaikuttamaan.

No kylhän sitä voi aika sillee laajalti vaikuttaa kaikkeen.

Kaikkeen mitä mun ympäril tapahtuu... Se mitä mä teen vaikuttaa kaikkee.

No just esim laitetaan sisälle, ei sul oo siin mitää sanavaltaa enää, sut vaa laite-
taa sisälle niiku LVR:s (*liikkumisvapauden rajoittaminen*)...no tavallaa myös siihe
voi ite vaikuttaa et ei tee mitää sellast et joutuu LVR:n.

Lähes kaikilla nuorista oli tulevaisuudensuunnitelmia ja tavoitteita, ja he kertoivat niistä avoimesti. Kaikki kokivat, että heidän tavoitteensa olivat heidän itsensä laatimia, eivätkä muiden mielipiteet olleet vaikuttaneet niihin.

Joo mut realistisia tavoitteita...et emmä lähe mistää taivaista kurottelee.

Ei oo millään taval kukaan vaikuttanu (*omiin tavoitteisiin*).

Toinen tutkimuskysymys koski omahoitajan tärkeyttä nuoren elämänhallinnan kannalta. Tulosten perusteella omahoitaja on vähintäänkin kohtalaisen tärkeä nuoren elämänhallinnan kannalta. Kaikki haastateltavat antoivat esimerkkejä tilanteista, joissa omahoitaja oli heitä tukenut. Kaikki haastateltavat kokivat, että omahoitaja on auttanut heitä negatiivisten tunteiden ja mieltä vaivaavien asioiden käsittelyssä. Omahoitajan koettiin myös osaavan ilahduttaa nuorta tarvittaessa. Kaikki nuoret myös kokivat omahoitajan arvostavan heitä sellaisena kuin he ovat, luonteenpiirteistään huolimatta.

Se on sillee tukena...ja tsemppaa aina asioissa.

Pääosa nuorista koki omahoitajan olevan heille tärkeä henkilö. Syyksi lueteltiin muun muassa se, että omahoitaja ymmärtää nuorta ja jaksaa kuunnella tätä. Yhdessä tapauksessa omahoitajaa ei koettu lainkaan tärkeäksi siitä syystä, että haastateltava oli pian muuttamassa pois lastenkodista eikä enää viettänyt siellä kovinkaan paljon aikaa. Näiden seikkojen johdosta hän koki, ettei enää tarvinnut omahoitajaa mihinkään. Tätä poikkeavaa tapausta lukuun ottamatta kaikki muut nuoret kokivat suhteen omahoitajaansa läheiseksi tai erittäin läheiseksi. Omahoitaja koettiin selkeästi läheisemmäksi hoitajaksi kuin muut hoitajat. Nuoret nostivat esiin henkilökemioiden merkityksen suhteen läheisyyden kannalta. Kaikkien nuorten mielestä oli tärkeää, että omahoitajan kanssa tulee hyvin toimeen.

No mun omahoitaja on ainaki ihan paras...tärkein...Me tullaan hyvin toimeen...Se jaksaa ain kuunnella.

Se on niinku ihmisestä kiinni...kemioista.

Kaikil ei vaa synkkaa se...ne on vähä niinku tuntemattomii... Niitten täytyy olla niinku läheisempiä.

Joskus ei vaa kemiat kohtaa...Jos joku ihminen tietää et se ei tuu mun kaa toimeen ni sillan pitäs vaihtaa (*omahoitajaa*)...Semmoseen et sit oikeesti tulee toimeen eikä väkisin pidä puhuu jollekki muulle tai yrittää tulla toimeen.

Vain osa nuorista muisti keskustelleensa omahoitajansa kanssa minäkuvaan ja itsetuntoon liittyvistä asioista. Nuoret eivät kokeneet, että omahoitajalla olisi ollut vaikutusta heidän itsetuntoonsa. He kuitenkin kertoivat omahoitajan tuoneen esille heidän vahvuuksiaan, sekä tukeneen ja rohkaisseen heitä erilaisissa tilanteissa. Kaikki kokivat, että omahoitaja arvostaa heitä sellaisena kuin he ovat, ominaisuuksistaan huolimatta.

No ku mä kävin siel kiekkokoulu ja sit ku siel oli vaa niit jätkii ja ne aina vaa kiusas ni se sano et pitää vaa mennä sinne ja antaa niitten olla.

Kaikki paisi yksi nuorista kertoivat puhuneensa omahoitajan kanssa omista onnistumisistaan ja epäonnistumisistaan, sekä näihin johtaneista syistä. Myös nuorta koskevista päätöksistä ja niihin johtaneista syistä oli keskusteltu. Yksi nuorista kuitenkin koki, että omahoitajan antamia selityksiä nuorta koskeviin päätöksiin liittyen ei ollut aina helppo ymmärtää, vaikka omahoitaja oli yrittänyt asiaa selventää.

On ne aina yrittäny jotain selittää, mut emmä ikinä tajuu.

Kaikki nuoret olivat keskustelleet omahoitajan kanssa omista tavoitteistaan ja tulevaisuudensuunnitelmistaan. Yksi haastatelluista mainitsi, että omat tulevaisuudensuunnitelmat olivat selkiytyneet omahoitajan kanssa käytyjen keskusteluiden ansiosta.

Me ollaan niinku puhuttu ja käyty noit asioit läpi ja siin mä niinku löysin mun haaveet vast.

Kaikki nuorista kokivat, että omahoitaja tunsu heidän luonteenpiirteensä melko hyvin ja otti ne myös huomioon työskentelyssään. Nuoret kertoivat, että omahoitaja tiesi, mitkä asiat ovat heille vaikeita ja missä he ovat hyviä. Suurin osa nuorista myös kertoi oma-

hoitajan tietävän heidän kiinnostuksen kohteistaan ja juttelevan niistä heidän kanssaan. Yksi haastateltava kuitenkin totesi, ettei omahoitaja tiedä hänen kiinnostuksen kohteitaan.

Nuoret olivat sitä mieltä, että yhteinen aika omahoitajan kanssa on riittävää, mutta lisäaika ei olisi pahitteeksi. Yksi nuorista koki, että omahoitajalla on liikaa muita töitä.

Sit se vaatii koko aamuvuoron ja se oli kokoajan siel takatoimistos...puhu puhelimes ja oli facebookissa...sen pitää tehdä koko ajan niit tyhmii töitä.

6 Johtopäätökset

Tulosten perusteella haastateltujen nuorten elämönhallinta näyttäytyy suhteellisen hyvänä ja omahoitaja on nuoren elämönhallinnan kannalta vähintään kohtuullisen tärkeä henkilö. Koemme kuitenkin, että nuorten minäkäsityksen selkiyttämistä olisi hyötyä heidän elämönhallintansa kannalta. Omahoitajat olivat käyttäneet monenlaisia keinoja, joiden voidaan katsoa vahvistaneen nuoren elämönhallintaa. Vaikka kaikki nuorista eivät kokeneetkaan omahoitajan vaikuttaneen heidän itsetuntoonsa, kaikki nuoret kertoivat kokemuksistaan siitä, kuinka omahoitaja oli rohkaissut tai tukenut heitä elämönhallinnan kannalta merkittävällä tavalla.

Kuten teoriaosuudessa esitettiin, omahoitaja voi vuorovaikutuksellaan vahvistaa nuoren elämönhallinnan tunnetta muun muassa auttamalla nuorta saamaan paremman käsityksen itsestään ja vahvistamalla nuoren itsetuntoa esimerkiksi tuomalla esiin nuoren vahvuuksia, kehumalla, kannustamalla ja tukemalla nuorta tavoitteiden asettamisessa ja niiden saavuttamisessa, sekä auttamalla nuorta ymmärtämään tapahtumien seurauksia ja syitä omille onnistumisilleen ja epäonnistumisilleen. Omahoitaja voi toimia myös tärkeänä sosiaalisen ja emotionaalisen tuen lähteenä ja psyykkisen työn tukena. Tämän lisäksi omahoitaja voi opettaa nuorelle erilaisia mukautumista edistäviä selviytymiskeinoja ja auttaa häntä pääsemään irti mukautumista estävistä selviytymiskeinoista. Haastatellut nuoret kokivat, että omahoitaja auttoi heitä negatiivisten tunteiden käsittelyssä ja vaikeuksista selviytymisessä.

Omahoitajan mahdollisuuksiin vaikuttaa nuoren elämönhallintaan vaikuttaa suuresti heidän välisen suhteensa läheisyys. Mikäli suhde on läheinen, nuori ottaa mieluummin vastaan omahoitajan tarjoaman tuen, neuvot ja palautteen ja hakee myös itse omahoi-

tajalta tukea mieltään painavien asioiden selvittelyyn. Läheinen suhde helpottaa tunteista puhumista ja näin ollen myös niiden käsittelyä. Aiemmissa tutkimuksissa hyvän suhteen luomisen edellytyksinä on nostettu esiin se, että työntekijä on aidosti oma itsensä, osoittaa välittävää nuoresta muutenkin kuin ammattinsa puolesta, kohtelee nuorta yksilöllisesti, osoittaa luottamusta nuorta kohtaan, luo turvallisuudentunnetta, sekä suhtautuu käytäntöihin ja periaatteisiin joustavasti (Reinikainen 2009: 148-151). Välimäen (2012) mukaan kiintymyksen ja luottamuksen muodostumiseen tarvitaan nuoren aitoa kohtaamista, empaattista läsnäoloa ja kuuntelemisen taitoa.

Läheisyyden syntymisen kannalta tärkein tekijä ovat ”henkilökemiat”, ja niiden yhteensopivuus, eli toisin sanoen se, miten hyvin nuoren ja omahoitajan persoonallisuudet kohtaavat. Tulosten perusteella myös yhteiset kiinnostuksen kohteet näyttivät edesauttavan läheisen suhteen luomisessa. Pohdimme sitä, että myös omahoitajan iällä saattaa olla merkitystä suhteen läheisyyden kannalta siten, että nuorempien omahoitajien saattaa olla helpompi luoda ”kaverillisempi”, ja siten myös läheisempi suhde nuoreen. Nuoremmat omahoitajat myös ymmärtävät nuoren maailmaa paremmin, sillä ovat vielä itsekin suhteellisen nuoria ja ehkä omaavat samanlaiset mielenkiinnon kohteet esimerkiksi musiikin tai harrastusten osalta. Tietyissä arkaluontoisissa, esimerkiksi seurustelusuhteisiin liittyvissä huolissa nuoret turvautuvat yleensä ikätovereidensa apuun, eivätkä käänny helposti aikuisen puoleen. Nuoren ja omahoitajan välinen ikäero saattaa joko helpottaa tai vaikeuttaa tietyistä asioista keskustelemista. Siitä, että omahoitaja pystyy tarvittaessa ottamaan myös kaverin roolin, saattaa olla hyötyä tällaisissa tilanteissa.

Nuoret kokevat voivansa vaikuttaa itselleen tapahtuviin asioihin melko laajalti. Se, että heidän oli vaikeaa antaa konkreettisia esimerkkejä niistä asioista, joihin he voivat vaikuttaa, kertoo mahdollisesti siitä, että omat vaikutusmahdollisuudet eivät olekaan niin selvät kuin mitä nuori antoi ymmärtää. Nuorelle tulisi olla selvää, mihin asioihin ja millä keinoin hän pystyy elämäänsä vaikuttamaan. Syy-seuraus-suhteiden ja vaikutuskeinojen ymmärtäminen vahvistavat nuoren elämänhallinnan tunnetta.

Nuorilla on tulevaisuuden suunnitelmia ja tavoitteita, ja niistä on keskusteltu omahoitajan kanssa. Omahoitajan kanssa on myös mietitty keinoja niiden saavuttamiseksi. Nuoret kuitenkin korostivat, että suunnitelmat ovat heidän itsensä laatimia. Nuorilla on kokemuksia ongelmatilanteiden ja erilaisten haasteiden ratkaisemisesta onnistuneesti omin avuin.

Nuoret olivat tyytyväisiä omahoitajan heidän kanssaan viettävän ajan määrään. Tämä tulos poikkeaa useista aiemmista omahoitajuuteen liittyvistä tutkimuksista, joissa nuoret kokivat omahoitajan kanssa vietetyn ajan riittämättömäksi. Esimerkiksi Korkan (2013) työn tärkeimpänä tuloksena nousee esiin nuorten toivomus siitä, että omahoitaja viettäisi enemmän aikaa heidän kanssaan. Yhtenä syynä tutkimustulosten eroille voi olla esimerkiksi se, että Naulakalliossa omahoitajilla on enemmän aikaa käytettävissä omahoidettavansa kanssa verrattuna Korkan tutkimuksen kohteena olevaan lastenkotiin. Syynä saattavat olla myös nuorten erilaiset kokemukset siitä, mikä on riittävä aika omahoitajan kanssa, sekä se, miten vaativa nuoren elämäntilanne on.

7 Pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaisena Naulakallion lastenkotiin sijoitettujen nuorten elämänhallinta näyttäytyy, sekä miten tärkeä omahoitaja on nuoren elämänhallinnan kannalta. Tulosten perusteella nuorten elämänhallinta näyttäytyi suhteellisen hyvänä. Elämänhallintaan vaikuttavan minäkäsityksen osalta nuorilla havaittiin kuitenkin joitakin puutteita. Omahoitaja osoittautui nuoren elämänhallinnan kannalta vähintäänkin melko tärkeäksi. Omahoitajan tärkeyteen nuoren elämänhallinnan kannalta vaikutti oleellisesti omahoitajan ja nuoren välisen suhteen läheisyys, sillä se vaikutti siihen, millaiset mahdollisuudet omahoitajalla oli nuoren elämänhallintaa vahvistaa. Mitä läheisempi suhde oli, sitä tärkeämpi omahoitaja oli nuoren elämänhallinnan kannalta. Suhteen läheisyyteen vaikuttivat ratkaisevasti henkilökemiat, eli se, miten omahoitajan ja nuoren persoonallisuudet kohtasivat.

Tutkimuskysymyksiin siis saatiin vastaukset. Haluamme kuitenkin korostaa, että haastateltujen nuorten elämänhallinnan tasosta saamamme käsitys on suhteellisen pinta-puolinen, osin haastattelukysymyksiin liittyvien vajavaisuuksien, osin haastatteluihin käytetyn ajan vähyyden vuoksi. Tarkoituksenamme ei tosin ollutkaan perinpohjaisesti arvioida haastateltujen elämänhallintaa, vaan ainoastaan saada siitä jonkinlainen yleisluontoinen, selkiyttävä käsitys. Kysymykseen omahoitajan tärkeydestä nuoren elämänhallinnan kannalta saimme melko selvän vastauksen. Esiin nousi tärkeänä seikkana omahoitajan ja nuoren välisen suhteen läheisyyden merkitys.

Koimme, että haastattelun suorittamiseen liittyi monenlaisia ongelmia, joiden seurauksena tutkimusaineisto jäi laadultaan heikoksi. Jokaiseen haastatteluun olisi ensinnäkin tullut käyttää huomattavasti enemmän aikaa. Myös itse haastattelukysymysten laadintaan ja viimeistelyyn olisi ollut syytä perehtyä tarkemmin. Olisi ollut hyvä myös suorittaa yksi testihaastattelu, jotta haastattelukysymysten toimivuutta olisi pystynyt tarkastella etukäteen. Tällöin myös niihin liittyvät ongelmat oltaisi voitu paremmin korjata. Haastattelukysymyksiin liittyviä ongelmakohtia on käsitelty tarkemmin kappaleessa 4.5.

Tutkimuksen voidaan katsoa lisänneen tietoa tutkittavalla alueella, sillä vastaavanlaisia aiempia tutkimuksia ei ollut löydettävissä. Elämönhallinnasta on olemassa runsaasti tietoa sekä yleisellä tasolla että erilaisissa yhteyksissä tarkasteltuna. Myös omahoitajuudesta on olemassa laajalti aiempaa tutkimusta. Omahoitajan merkityksestä lastenkotiin sijoitettujen nuorten elämönhallinnan kannalta ei kuitenkaan löytynyt yhtään tutkimusta. Saamamme tulokset omahoitajan kanssa vietetyn ajan riittävydestä olivat poikkeavia aiempiin tutkimuksiin nähden. Aiemmissa omahoitajuutta käsittelevissä tutkimuksissa yhteinen aika oli nähty riittämättömäksi, kun taas oman tutkimuksemme tulokset vahvistivat yhteisen ajan riittäväksi. Yhteistä aiempien tutkimusten kanssa oli nuorten kokemus omahoitajasta heille tärkeänä henkilönä.

Saamamme tutkimustulokset nuorten elämönhallinnan osalta eivät ole yleistettävissä. Elämönhallinta on niin yksilöllinen ominaisuus, ja siihen vaikuttavat niin laajasti erilaiset seikat, ettei saamiamme tuloksia voi yleistää edes kaikkien Naulakallion lastenkotiin sijoitettujen nuorten osalta, saati kaikkien lastenkotiin sijoitettujen nuorten osalta. Sen sijaan tulokset omahoitajan ja nuoren välisen suhteen läheisyyden merkityksestä nuoren elämönhallinnan kannalta voi yleistää koskemaan kaikkia sijoitettuja nuoria.

Olemme tutkimuksemme käsitelleet monipuolisesti ja kattavasti elämönhallinnan tunteeseen vaikuttavia tekijöitä sekä erilaisia elämönhallintakeinoja. Tämän lisäksi olemme selventäneet vielä erikseen niitä keinoja, joiden avulla omahoitajan on mahdollista nuoren elämönhallintaa tukea. Tutkimuksen johtopäätöksissä myös todettiin, että haastateltujen nuorten itsetuntemuksessa havaittiin puutteita. Elämönhallinnan tunteen vahvistamiseksi olisi siis kiinnitettävä huomiota etenkin nuorten minäkäsityksen selkiyttämiseen. Myös tutkimuksessa esiin noussut huomio omahoitajan ja nuoren välisen henkilökemioiden merkityksestä tulisi ottaa paremmin huomioon lastenkotityössä.

Jotta tutkimuksemme anti saataisiin siirrettyä osaksi omahoitajien työskentelyä, tutkimus tulisi esitellä yhteistyökumppanina toimineen lastenkodin hoitajille, ja mahdollisesti myös muissa lastenkodeissa työskenteleville hoitajille. Tutkimusraportti ainakin toimitetaan tutkimuksen kohteena olleeseen lastenkotiin, jotta hoitajat voivat sen lukea. Suunnittelimme myös tekevämme nuoren elämänhallinnan tukemisen keinoista julisteen, joka voitaisiin laittaa esille henkilökunnan tiloihin. Ajan puutteen vuoksi tämä suunnitelma jäi kuitenkin toteutumatta.

Pidämme tärkeänä sitä, että omahoitajilla olisi tarpeeksi tietoa nuoren elämänhallintaan vaikuttavista tekijöistä, sekä niistä keinoista, joiden avulla he pystyvät nuoren elämänhallintaa vahvistamaan. Oivallinen aihe jatkotutkimukselle olisi omahoitajan ja nuoren yhteisenä työvälineenä toimivan ”elämänhallintavihon” suunnittelu ja toteutus. Vihko sisältäisi elämänhallintaan liittyviä tehtäviä, joita nuori voisi tehdä joko itsekseen tai yhdessä omahoitajansa kanssa. Tehtävät toimisivat samalla myös omahoitajalle hyödyllisinä keskustelunavauksina nuoren elämänhallintaa koskien. Keskeisimpänä teemana vihossa olisi itsetutkiskelu, ja sitä kautta tapahtuva itsetuntemuksen lisääntyminen ja minäkuvan selkiyttäminen, sekä nuoren itsensä käyttämien selviytymiskeinojen tunnistaminen. Yhdessä osassa voitaisiin käsitellä itsetuntoa ja sen kannalta merkityksellisiä elämänalueita. Pohdintatehtävien kautta nuorta voitaisiin auttaa tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnittämään huomiota sellaisiin elämänalueisiin, joissa hän kokee itsensä hyväksi. Tämän lisäksi vihossa voisi olla myös persoonallisuutta käsittelevä osio persoonallisuustesteineen, jonka avulla nuori saisi paremman kuvan omista persoonallisuuspiirteistään ja mahdollisista omaa elämäänsä haittaavista reaktio- ja toimintamalleista.

Lähteet

Asikainen, M. 2004. Aikuiset lastenkotiin sijoitettujen nuorten elämässä. Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadia. Opinnäytetyö.

Bardy, Marjatta (toim.) 2009: Lastensuojelun ytimissä. Yliopistopaino Oy, Helsinki.

Beane, J. & Lipka, R. 1986. Self-Concept, Self-Esteem and the Curriculum. New York: Teachers College Press.

Freire, P. 1996. Pedagogy of the Opressed. London: Penguin Books.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hämäläinen, J. & Komonen, K. 2003. Työkoulu ammatillisessa koulutuksessa. Itä-Suomen työkoulun julkaisuja 2. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikkaa. Porvoo: WSOY.

Isokorpi, T. 2008. Pää pyörällä: Kaaoksesta rauhoittumiseen ja aitoon läsnäoloon. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi suomalainen. Helsinki: WSOY

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämäntilanne. Helsinki: WSOY.

Kiiskinen, P. & Eskelinen, T. 2010. Äiti, isä, omahoitsu ja mä sitaa rakentamassa: Käsi- ja kirjasto- ja sijaishuollon ammattilaisille. Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 18.

Känkänen, Päivi - Laaksonen, Sari 2006: Selvitys sijaishuollon ja jälkihuollon nykytilasta ja kehittämistarpeista 31.01.2006. Verkkodokumentti. Sosiaaliportti. <<http://www.sosiaaliportti.fi/File/7d9702b1-7343-49cf-a3e8-36d4ceb9ead1/Loppuraportti.pdf>>. Luettu 20.05.2014.

Laatukäsikirja 2003. Naulakallion hoito- ja kasvatuskodit. Julkaisematon teos.

Luopajarvi, T. 1995. Ammattioppilaitosten opettajien ja opiskelijoiden motivaatioperusta. Opetusta ja oppimista kannustavat tekijät ammattioppilaitosten metalli- ja sähköosastoilla. Tampere: Tampereen yliopisto.

Naulakallion hoito- ja kasvatussuunnitelma. Naulakallion lastenkodin materiaali. Moniste, Helsinki.

Pehunen, R. & Lahtela, K. 1982. Vanhenevan yksilön toimintakyky ja persoonallisuus: kuvausjärjestelmän kehittäminen. Kansaneläkelaitoksen kuntoutustutkimuskeskus. Turku.

Pösö, T. 2004. Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Tutkimuksia 133. Helsinki: Stakes.

Raitasalo, R. 1995. Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 1. Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Ranne, K. 2002. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastattelujen sekä dokumenttien valossa. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja c-osa. Turku: Turun yliopisto.

Rautio, P. 2004. "Kyllä se varmaan silleen välittää...": Kiintymyssuhdehaastattelu väliinena sijoitetun lapsen kuulemisessa. Lapin yliopisto. Lisensiaatin tutkimus.

Reinikainen, S. 2009. Nuorisokodista maailmalle: Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuiselämästä selviytymisestä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos.

Roos, J. P. 1987. Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Ruth, J-E. 1998. Elämänhallinta ikäännyttäessä. Teoksessa J. P. Roos & T. Hoikkala (toim.): Elämänpolitiikka. Tampere: Gaudeamus. 324.

Saikkonen, A. & Lipasti, T. 2012. Nuorten kokemuksia omahoitajuudesta Malmin pienkodeilla. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.

Timonen-Kallio, E. 2007. Lastenkodin omahoitajan sosiaalipedagoginen osaaminen. Teoksessa J. Hämäläinen & E. Nivala (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.

Timonen-Kallio, E. (toim.) 2000. Itsenäisen elämän ABC. Umbrella-työkirjamenetelmän käsikirja. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuovila, P. 2001. Eheänä elämään: Lastenkoti korjaavana kokemuksena. Projektiraportti. Tampere: Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.

Törrönen, M. 1999. Lasten arki laitoksessa. Elämistila lastenkodissa ja sairaalassa. Helsinki: Helsinki University Press.

Välimäki, H. 2012. Lastenkotinuorten kokemuksia omaohjaajuudesta kiintymyssuhteenä. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Yhdessä oppiminen osana lasten ja nuorten itsetunnon kasvua. 2001. Internetdokumentti.

<http://www.leppilampi.com/materiaali/askonartikkeleita/yhdessa_oppiminen_osana_lasten_ja_nuorten_itsetunnon_kasvua.pdf> Luettu 13.4.2014.

Haastattelurunko

1. Tutkimuksen esittely

- Mitä tutkitaan ja miksi
- Tutkimuksen luottamuksellisuus
- Vapaaehtoisuus

2. Taustatiedot

- haastateltavan ikä
- omahoitajasuhteen kesto

3. Omahoitajan merkitys

- Miten läheinen tai etäinen suhde sinulla on omahoitajaasi? Mistä tämä mielestäsi johtuu?
- Millaisena henkilönä näet omahoitajasi? Onko hän sinulle eniten esim. kaveri, asioiden hoitaja vai sinusta välittävä aikuinen?
- Kuinka tärkeäksi itsellesi koet omahoitajasi? Miksi? Entä muut hoitajat?
- Saatko omahoitajaltasi pyytäessäsi apua mieltäsi vaivaavien asioiden ratkaisemiseksi? Millaista apua?
- Pystytkö puhumaan tunteistasi omahoitajasi kanssa? Osaako hän lohduttaa tai ilahduttaa sinua tarvittaessa? Oletko saanut häneltä apua negatiivisten tunteiden käsittelyyn?
- Onko omahoitajan kanssasi käyttämä aika riittävä sinulle?

4. Minäkuva ja itsetunto

- Miten hyvin tunnet itsesi? Tiedätkö omat arvosi, luonteenpiirteesi, vahvuutesi, heikkoutesi ym.? Oletteko puhuneet omahoitajasi kanssa näistä asioista? Onko hän auttanut sinua saamaan paremman käsityksen itsestäsi?
- Miten koet vastoinkäymiset ja epäonnistumiset? Vaivaavatko ne sinua pitkään ja masennutko niistä helposti vai pystytkö unohtamaan ne pian ja ajatella positiivisesti?
- Hyväksytkö itsesi sellaisena kuin olet? Näetkö itsessäsi enemmän positiivisia vai negatiivisia puolia?

- Millainen itseluottamus sinulla on? Millaisessa tilanteessa olosi on itsevarma?
- Uskallatko asettaa itsellesi tavoitteita ja ottaa haasteita vastaan?
- Millä lailla omahoitaja on vaikuttanut itsetuntoosi? Hyväksyykö hän sinut sellaisena kuin olet? Arvostaako hän sinua? Onko hän tuonut esille vahvuuksiasi, sanonut luottavansa kykyihisi jossain tilanteessa, kehunut tai kannustanut sinua?

5. Persoonallisuus

- Onko sinulla joitain sellaisia luonteenpiirteitä, joiden koet vaikeuttavan elämääsi? Entä sellaisia, jotka helpottavat?
- Tunteeko omahoitajasi luonteenpiirteesi? Ottaako hän ne huomioon?

6. Elämänhallinnan tunne

- Koetko voivasi vaikuttaa sinulle tapahtuviin asioihin vai tuntuuko sinusta useimmin, että asiat vain tapahtuvat ilman että voit vaikuttaa niihin?
- Millaisiin itseäsi koskeviin asioihin voit vaikuttaa? Miten?
- Muistatko jotain sellaista haastetta tai ongelmaa, jonka sait ratkaistua mielestäsi onnistuneesti? Miten sen teit?
- Onko sinun helppo pyytää apua muilta ihmisiltä? Otatko mielelläsi apua vastaan?
- Pystytkö hallitsemaan tunteenpurkauksiasi?
- Osaatko ohjata omaa mielialaasi positiivisemmaksi?
- Jos jokin asia vaivaa mieltäsi, pyritkö käsittelemään sitä joko yksin tai jonkun kanssa vai yritätkö mieluummin unohtaa sen?
- Millaisia haaveita tai suunnitelmia sinulla on tulevaisuuden suhteen?
- Millaisia tavoitteita sinulla on? Onko omahoitajasi auttanut sinua tavoitteiden asettamisessa? Oletteko miettineet yhdessä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi?
- Ovatko tavoitteesi itsesi laatimia vai koetko, että muut ihmiset ovat vaikuttaneet niihin?
- Ymmärrätkö tekojesi vaikutuksen niiden seurauksiin? Osaatko ottaa vastuun omista teoistasi? Onko omahoitajasi auttanut sinua ymmärtämään syitä onnistumisiin ja epäonnistumisiin?
- Koetko, että omahoitajasi on opettanut sinulle jotain sellaisia taitoja, jotka auttavat sinua hallitsemaan omaa elämääsi paremmin?

Haastattelukutsu

Hei!

Olemme Metropolia ammattikorkeakoulun opiskelijoita Helsingistä. Teemme opinnäytetyötä lastenkodissa asuvien nuorten kokemuksista suhteesta omahoitajaansa ja omahoitajan merkityksestä heille.

Tarkoituksenamme on selvittää, miten omahoitaja tukee nuoren elämänhallintaa ja kuinka nuori kokee voivansa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Haluamme nostaa esiin nuoren näkökulman omahoitajan merkityksestä, ja antaa sijaa mahdollisille kehitysehdotuksille. Tavoitteenamme on edistää nuoren saamaa ohjausta ja kasvatusta siten, että se tukisi nuoren elämänhallintaa mahdollisimman hyvin.

Haluaisimme haastatella sinua tutkimukseemme. Allekirjoittamalla tämän suostumuksen annat luvan sinulle tehtävään haastatteluun sekä haastattelun pohjalta saadun aineiston käyttöön opinnäytetyössämme. Sinulla on oikeus kieltäytyä ja vetäytyä tutkimuksesta missä tahansa tutkimuksen vaiheessa.

Käsitlemme haastattelusta saatavat tiedot ehdottoman luottamuksellisesti niin, ettei sinun tai omahoitajasi henkilöllisyyttä voida tunnistaa lopullisesta työstä. Käytämme kerättyä aineistoa vain opinnäytetyömme tekemiseen ja kaikki haastatteluaineisto tuhoaan tutkimuksen valmistuttua.

Kiitokseksi osallistumisestasi tarjoamme sinulle elokuvaipun.

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Ystävällisin terveisin:

Mia Kumpulainen

Noora Stadius